

Туманбой Мўлдағалиев

ИГИРМА БЕШИНЧИ БАҲОР

Шеърлар ва дoston

ТОШКЕНТ

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1985

Редколлегия

Улмас Умарбеков (редколлегия раҳбари), Зулфия, Уйғун, Комил Яшин, Асқад Мухтор, Туроб Тўла, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Борис Пармузин, Озод Шарафидинов, Уткир Ҳошимов.

Мўлдағалиев Т.

Иигирма бешинчи баҳор: Шеърлар ва достон (Редкол.: У. Умарбеков ва бошқ. Бовурдошларимга. Муаллифники). — Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1985. — 88 б.

Олатовсиз мени етим, чим етим деб билинлар,
Бизнинг уйга келганда ҳам Олатов бун келинлар.

Бу сатрлар таниқли қozoқ шоири Абай номли Қozoғистон Давлат мукофоти ҳамда Қozoғистон Ленин комсомоли мукофотининг лауреати Туманбой Мўлдағалиев қаламига мансуб. Туманбой юрак-юраги билан қozoқ ери, қozoқ элига мафтун, шу билан бирга, қардошлик, тинчлик, инсонпарварлик ғояларига камарбаста шоир.

Т. Мўлдағалиевнинг энг сара шеърларидан тузилган мазкур китоб сиз азиз китобхонларга манзур бўлар, деган умиддамиз.

Молдағалиев Т., Двадцать пятая весна.
стихи, поэма.

М 4702230200—191 95—85
М 352 (04) — 85

Р.2

© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1985 й. (Тарж.)

БОВУРДОШЛАРИМГА

Ўзбек халқи болалигимдан қалбимга яқин бўлиб қолган. Эсимда, уруш бошланган йили эди, чамаси. Овулимизда отлиқ аскарлар туриб қолди. Улар орасида ўтюррак ўзбек ўғлонлари ҳам бор эди. Елиб кетаётган отдан сакраб тушиб, кўз илғамас даражада ерга оёқ тираб, яна отга миниб кетадиган ўзбек йигитлари маҳоратига биз, овул болалари, анграйиб қараб қолгувчи эдик. Шундай қилиб, белгиланган қисқа муддатда машини олган отлиқ аскарлар жўнаб кетишди. Биз ўшанда уларнинг хатарли сафарга кетаётганлигини билмаган эканмиз. Аммо, биз, бир тўп болакайлар, юракларда ялт-юлт этган қаҳрамонлик туйғуси билан анча ергача ўша отлиқларга эргашиб боргандик...

Шул ўғлонлар ҳозир ўз элида омонмикин, билмадим. Улар орасида миқти, истараси иссиқ сулув бир йигит ҳам бор эди. Уни ҳамон ўз туғишган оғамдай қумсаб яшайман. Исми Алишер эди. Балки у юрт бошига тушган барча азоб-уқубатларни даф қилиб, она тупроғига сингиб кетгандир. Ундай десам, у — армондан юракдан, муҳаббатдан яралган жон эди. Армонни ва муҳаббатни эса ҳеч қандай ўқ йиқолмаслиги бор гап.

Ҳу, ўша отлиқ йигитлар айтадиган қўшиқ шундай бошланарди:

...Гул боғчанинг ичидан қизлар юрар,
Рўмолини йўқотиб, биздан кўрар...

Улардан кейин бизлар айтиб юрдик.

Улғайдим. Ун тўққиз ёшимда ўланларим ёруғлик кўрди. 1957 йили «Студент дафтари» номли тўнғич шеърый китобчам чиқди. Шундан буён ўттиз атрофида китобим нашр этилди. «Кўклам тонги», «Юрагим ме-

нинг сафарда», «Ез чорлайди», «Қушлар қайтиб келадди», «Муҳаббат ўти сўнмайди» сингари мажмуаларим, Москва ва Олмаотада рус тилида чиққан олти китобим халқим қўлида.

Камтарлик бўлмасаям айтай, 1968 йили чоп этилган «Янги дафтар» шеърлар китобим учун Қозоғистон Ленин комсомоли мукофотиغا, 1982 йили «Юракдаги ёзувлар» номли шеърлар китобим учун эса Абай номидаги Қозоғистон ССР Давлат мукофотиغا сазовор бўлдим.

Икки жилдлик сайланма асарларим чиққанлиги ҳам мен ижоднинг янги уфқлари томон чорлаб турибди.

Ҳозирча ижодий фаолиятим шуларгина. Ҳар замонда шеърят тўғрисида адабий мақолалар ҳам қоралаб қўядиган одатим бор. Йигирмадан зиёд дostonим, бир неча пьесаларим эл хизматида. Қозоғистон композиторлари уч юздан ортиқ ўланларимга қўшиқ басталаган. Улар эл суйган хонандалар томонидан айтилиб турибди.

Қўлингиздаги тўплам менинг ўзбек тилида чоп этилаётган тўнғич китобимдир. Ўзим бир пайт Уйғун, Зулфия, Ҳамид Фулом каби шоирларнинг асарларини қозоқ тилига ағдарган эдим. Энди бўлса истеъдодли ўзбек шоирлари таржимасида ўзим ҳам ўзбекча сўзлаяпман.

Мен жондош Ўзбекистоннинг Тошкент билан Самарқанддек икки улкан шаҳрини кўрдим. Энди бўлса шеърларим туғишган қондош ўзбек элининг ҳамма жойида ўз мулкидай бўлиб кетишидан умидворман. Ғазалғўй ва меҳнаткаш ўзбек бовурдошларимнинг қалбига йўл тополсам — шоирлик умримга яна бир бора бахт қуши қўнди деб тушунар эдим.

Ўзбек халқига атаб неча-неча шеърлар айтганман. Шулардан бирида мана бундай сатрлар ҳам бор:

Кўзим билан кўзи ўхшаш ўзбегимнинг,
Кўнглим билан кўнгли ўхшаш тузугимнинг.
Ғар Тошкентда туриб қолсам узоқроқ
Ўзбек бўлиб қолгандайин сезгум ўзимни.

Ҳа, тилаги бир, юраги бир ўзбек элини ўз элимдай суяман, соғиниб ёдга оламан.

Ўзбек бовурдошлар! Ийманиб эшикларингизни очиб, бўсағаларингизда турибман. Тўрга ўтмоқ учун ҳали талай тер тўкмоғим кераклигини биламан.

Шундай кунларга етайлик!

Муаллиф

ОЛАТОВ ҚУШИҒИ

Олатовсиз ўтса куним кунларга ҳеч менгизманг,
Қайда юрсам Олатовни кўз ўнгимдан кеткизманг.

Олатовсиз мени етим, чин етим деб билинглар,
Бизнинг уйга келганда ҳам Олатов бўп келинглар.

Келсангиз гар пешвоз чиқиб отларингни бойлайман.
Меҳр билан омонлашиб тўрдан ўрин сайлайман.

Олатовдан сўзлар бўлсанг мақтовини келиштир,
Назарингни унга бурсанг, алаангламай тикка бур —

Олатовим кўринмаса, унда мен ҳам кўр-сўқир;
Тоғни суяр ўғлон бўлсанг, кел, юзма-юз— тенг ўтир.

Олатовни билган бўлсанг, оқ ўтовни билганинг,
Бизни кутиб, чой қайнатиб турган бўлар бир келин.

Олатовни кўрган бўлсанг, улкан уйни кўрганинг,
Ҳар қачон ҳам ул уйдаги чойи ширин янганинг.

Олатовни танир бўлсанг, таниганинг инимни,
Урғатар у ўғлонингга отга қандай минувни.

Олатовга борган бўлсанг, оғам бор деб борганинг
Маст бўлар у йўллариңга қурбон қилиб бор молин.

Олатовдан олис кетсам, Олатовга шоттаман,
Олатовнинг тоғларига, ёмғирига ошиқман.

Ёз ойлари қуяди-ей, қуяди-ей дўл-ёмғир,
Шундай чоғлар, бахтли чоғлар бошда мудом шоёнدير.

Қайинларга ёндош туриб ювинаман ёмғирга,
Ёр кўксидан ёмғир тусин кўчираман бағримга.

Олатовдан олис кетсам, тушимда ҳам тов кўрдим,
Олатовни ёқтирмаган юртнинг барин ёв кўрдим.

Тоғнинг кузи сабрли куз, тоғнинг кузи заъфар куз,
Кузни кўрмай кўз юммайлик, о, дўстларим, баримиз.

Тоғнинг кузи хасис эмас, тоғнинг кузи сахий куз,
Замон, мени ҳовлиқтирма, аммо мақсадга еткиз.

Олатовдан олис кетсам, қайта етмоқ армоним,
Қайда юрсам Олатовим дардларимга дармоним.

Тоққа чиқиб, англай олдим юксаклик не эканин,
Юлдузларга ёндош турар мени туққан маконим!

Ўз тоғимда ҳар кун тутдим армонимнинг этагин,
Ўша тоғдан уқиб тушдим улуғлик не эканин.

ЎЗБЕК ХАЛҚИГА

(Дўстимга мактуб)

Даламда бошланган йўл
Йўлларингга туташди.
Азал-абад элдош эл
Ўртада мол, бор, дашти.

Ён босдинг менга ҳар чоқ
Жондошим — туғишганим.
Қиз олиб қочса қозоқ,
Аттанг, деб қувишмадинг.

Не-не қозоқ қизи ҳам
Бўлиб кетган чин ўзбек.
Дўстим, йўқ сендан гинам,
Дилда йўқ афсус ва кек,

Ҳатто кўп оға-иним
Ўзбекдай бўлиб кетган,
Аммо, дўстим, аёвлим,
Даъвойим йўқдир сендан.

Дўст рўй-рост айтар бетга,
Гапни четга бурмадим.
Лек қозоқ бўлиб кетган
Ўзбекни ҳеч кўрмадим.

Қўмсайман, куй-ғазалинг —
Кўкламдай уфурар ҳис.
Бозорлару вокзалим
Гавжум бўлмас сенингсиз.

Дўстнинг ҳазил сўзи кўп,
Бусиз кўнгил тўлурми:
Ўзбексиз турса тўлиб
Бозор бозор бўлурми.

Бизнинг сулув овуллар,
Ўзбекнинг ўз овули.
Аввал қозоқ тилимлар,
Пишса ўзбек қовуни.

Сен, десалар қалбда ёз,
Пешвоз чиққум қўлда гул.

Эгнимда ёнган либос
Пахтаойингдан буткул.

Сиз қаро кўзларсиз ҳеч
Манзилим кўзланмагай.
Икки элга қўш севинч
Навоий ҳамда Абай.

Марралар ўрлар ўктам,
Ой-кунлар ғамхўр бизга.
Ҳамкордир Авезов ҳам
Ойбегу Гафур бизга.

Иккиси — кўзу қароғ,
Тўйин бирга тўйлайди.
Мухторни қўмсаб қозоқ
Шайхзодани ўйлайди.

Оламга таратдинг донг,
Тонг қолди жумла-жаҳон.
Зулфиядек азиз ном
Бизга ҳам фахр ва шон.

Дўстмиз, демасдан туриб
Дўстлиги аён элмиз.
«Пахтакор!»—«Қайрат» бўлиб
Гоҳ голибу гоҳ тенгмиз.

Олдга элтар юким кўп,
Сенсиз мажол етмайди.
Тошкентнинг тўйи букун
Олмаотасиз ўтмайди.

Қардош, жондош, тенгдош эл,
Ҳиссанг бор ҳар ишимда.
Қадим, чанқоқ Мирзачўл
Сув сўрайди Иртишдан.

Қозоғу ўзбегимда
Туз-намак бир, тенг шерик.
Наманган узумига
Женгашем бўлар шерик.

Ким элу юртин суйса,
Қалби унинг терандир.
Тошкентда ер силкинса,
Қозоқ ҳам ташвиш тортур.

Қадрдон дўст уйига
Келсам-да қўмсаб ҳар дам,
Ўз уйимдек ҳар уйга
Қўйгайман илдам қадам.

Зийнату фарзандларинг,
Дўстлигим, ўз-ўзлигим.
Урушнинг дард-ғамин ҳам
Тенг тортганмиз, ўзбегим.

Ул жангларда ёнма-ён
Минг тирилиб, минг ўлдик.
Жуфт қаро кўздай ҳар он
Ғам-қувончни тенг бўлдик.

Шундан: дўсту жон-дилсан,
Тўю маъракамдасан.
Ҳозирман қайда бўлсанг,
Қайда бўлсам — биргасан.

Шул офтоб экан ҳамдам,
Тизгинни бермай қўлдан
Келажак йилларда ҳам
Боражакмиз шахт, илдам.

Асрамасанг асрама
душманининг ўқидан,
Бир кун келиб барибир
дуч келгум унга тайин.
Асрамасанг асрама
ёвнинг туҳмат-дўқидан,
Минган тулпоримни ҳам
эшак дейди атайин.
Асрамасанг асрама
оҳу кўзлар қасдидан,
Кўзлар кўзга тушганда
уқиб олгум дилини.
Не кўргулик бўлса ҳам
тирик бўлсам чидайман,
Кўрмасам бас аёлнинг
икки юзди хилини.

На мактуб ёзолдим, на мактуб олдим,
Қай кун ўчди экан дилдан номимиз.
Сақлаб қололмадим, сайлай олмадинг,
Умримиз кечмакда ҳижрон домисиз.

Сен ҳам кутолмайин, мен ҳам кутмайин
Тониб келмақдамиз, сир бой бермай деб.
Кун кўчиб тун чўқди — оппоқ сўтдайин,
Қирга ошиқмадим гуллар терай деб.

Шамол узган гулдай умид узилди..
Юрган йўлларингдан дарақлаб кетдим.
Хаёлчан кўзингни, нурли юзингни
Лоақал ғойибдан кўрсам деб эдим..

* * *

Ўтиб ётар кунлар елиб, ўтиб ётар,
Бир бошимга минг бир юмуш етиб ётар.
Ўтган кунга ҳеч ўкинмас эдимку-я,
Кўланкасин дилга солиб кетиб ётар.

Ҳали талай кунлар шундоқ ўтар, майли,
Эр деган зот на қулайди, на терлайди.
Ўтаётган кунлар унга орқалатиб
Тоғдай-тоғдай юкларини кўтар, дейди.

Кунлар ўтар бир-бирини қувалашиб,
Ой кетидан, ой туғади довон ошиб.
Орқалаган юмушлари оғир, енгил...
Ўтган кунинг ўтар, юрмас ўралашиб,

Сендан сўраб ўтирмасдан ўтар шундоқ,
Не-не йўлни босиб ўтдик шундоқ узоқ.
Оталикка ўнғайгина етишгандик,
Ота бурчин аранг уқиб олдик бироқ.

Оташ олиб далалардан, шаҳарлардан,
Барчага тенг шуъла сочгинг келар бирдан —
Ота ҳақда армон билан ўйга толиб
Тўнғич боланг чехрасига термуларкан...

Кунлар елар, қани энди тўхтов билса,
Қани бир зум жиловидан тута олсанг.
Яролмайсан ўз халқингнинг кунига ҳам
Ўз болангнинг синовидан ўтолмасанг!

* * *

Ёбондаги ёлғиз қайин,
Толеингдай толпиндинг.
Соғинч ёшим оқизмайин
Ҳеч вақт ёдга олдимми?

Елғиз қайин, Елғиз қайин,
Кўз олдимда тебрандинг.
Сени қандай унутайин,
Елғиз бўлиб кўргандим.

Елғиз қайин, сен йиғлама,
Қорли бўрон бугунча.
Елғиз йигит, сен қулама,
Боланг отга мингунча.

* * *

Овулимга-уйимга
Келсам, яйраб дил-бахрим
Бўй қўшилар бўйимга,
Кўнглимнинг кенг қўйнига
Ейилар йилқиларим —
Қўйли-қўйли ўйларим.

Бузмай дўстлар кенгашин
Ниятларин қиймайман,
Инимсиз, деб сийлайман,
Қартайган женгашимни
Борин қўй, деб қийнайман.

Овулимда кўксим тоғ
Едга тушмас ўлим ҳам,
Қўним билмас кўнглим ҳам.
Олмаотага қайтар чор
Фақат ёрим кўзи нам..

Майли: ёрим тергасин,
Йиллар тутқич бермасин,
Улим тўнғиб-терласин...
Тақдир мени ҳеч қачон
Еримдан айирмасин,
Бовримдан айирмасин.

* * *

Қишда ҳам сөз бу дала,
Қишда ҳам билмас завод.
Унсиз куйлар шу палла
Оқ чопонли қора тол.

Қишда ҳам сөз бу дала,
Билдирмай секин ишлар.
Куйлаб ётар шу палла
Оқ рўмолли қамишлар.

Қишда ҳам сөз бу дала,
Қизир кулги-ўйинлар.
Куйлаб ётар баралла
Оқ куйлакли қайинлар.

Олдимдан чиқди чопиб
Шундай суюк маконим.
Сўзсиз ҳам айтар топиб
Кўклам яқин эканим!

* * *

Миқтилинг етмаса,
Миқтиларга бўйлашма.
Қарши олиб кутмаса
Ундай уйда тўйлашма.

Қувондинг, куйдинг нега,—
Фақат ўзингга аён.
Отинг солма пойгага
Бўлмасанг марди майдон!

* * *

Умр қизиқ, ўйлаб турсам, кўп қизиқ,
Бирда сени аргумоққа мингизиб

Тизгинингни ушлатади қўлингга,
Йигит бўлиб қолганингни билгизиб.

Олиб қочар гижинглаган арғумоқ,
Бағринг аро тонглар топилсин оппоқ.
Ана шунда қўлин силкиб дўст-ёрон
Кўзга илиб дегай, бўлсин йўлинг оқ.

Ҳаприқасан, етдим дейсан оқ тонгга,
Эски таниш, дўстлар қолар ортингда.
Не билдим деб, не кўрдим деб ўйлайсан
Бориб-бориб отнинг бошин тортганда.

Етдим дейсан, етмасанг ҳам кўкламга,
Чиқдим дейсан, чиқмасанг ҳам кўкларга.
Кўзларингга ёш тўлади, аччиқ ёш,
Бедовингни биров миниб кетганда.

Елиб кўрдинг, ўтиб кўрдинг синоғин,
Ўлчаб кўрдинг толеингнинг салмоғин.
Сезмай қолдинг бироқ бедов ёлида
Йигит умринг бирга кетиб қолганин.

Ҳей умидлар, оташ-олов ёлқинлар,
Яёв юрган бизга ҳам кўз солинглар.
Армонлардай бедовларга минганда
Эртани ҳам ўйлай-ўйлай чопинглар!

* * *

Беш бутуқли эманман.
Беш юлдузли осмонман.
Бир саҳфамни энди очдим,
Беш фасли дostonман.

Ҳар бутуғим шаксиз шеър,
Ширин мева энг тотли.

Шулар ўсган сайин бир
Қувонаман мен қаттиқ.

Қўкламим бор ишимда,
Қуёшда қулф ураман.
Яшай шулар учун деб
Эгилмасдан тураман.

Бир кун сўларман ахир
Бошдан учар боғим жим.
Фақат кўрсатма, тақдир,
Бутоғимдан синишим.

Бир кун сўларман ахир,
Битар ичимдаги ун.
Фақат кўрсатма, тақдир
Юлдузимнинг сўнганин!

ОҚИН ОҒАМГА ХАТ

Ешим энди ўндан ошган,
Ой қувалай бошловдим.
Анов юлдуз, анов осмон —
Бор дунё-ла дўстлашдим.

Уруш тугаб,
икки кўзим
Иўл кузатган чоқ эди.
Шеърларингни кўрган кезим
Димоғим ҳам чоғ эди.

Жубан сенинг оғангми, ҳай...
Деб сўради бир бола.
Дуруст жавоб топа олмай
Жилмаяман жимгина.

Оғам десам,
фақат адаш,
Оғам йўғин билман.
Бироқ сенга жуда ўхшаш
Бу сабоқдош юрагим.

Ичим тўла нуқул армон,
Юрак-бағрим чайқалар.
Оғам эмас, демак ёмон,
Оғизда тил чайналар.

Ҳеч кимим йўқ, эзилганман,
Бир етимман қаровсиз.
Оғам эмас, демоқ ёмон:
Қолардайман оғасиз.

Нимжонман-да, йиқиламан,
Кўп боладан панд ейман.
Оғам бор, деб қичқираман,
Ҳа, ўз оғам бор, дейман.

Улғайдим-ку ўзим ҳам, ҳа...
Дўстларимдан кам бўлмай.
Ёқалашган кезларимда
Қаватимда сен бордай...

Кўп дўстимдан кучсизман-у,
Бироқ буюк осмоним.
Сен-ла адашлигим учун.
Ўлан ёдлай бошладим.

Ут борми ё юрагимда,
Ўз-ўзимни тезлайман:
Оғам ўлан ёзганида
Нега мен шеър тизмайман?!

Қалам олдим бир кун оқшом,
Мен ўша кун оз кулдим.

Эсга тушиб кетди отам,
Шуни ёзиб, тўкилдим!..

Билмам қачон, қайдан юққан —
Болаликнинг бу дарди!
Оталарин соғинишган
Иўлдошларим йиглади.

Бор бахтим ҳам ўша кунги
Бахтим билан тенглашмас.
Тинглаб туриб ўланимни
Онам шўрлик тўкди ёш.

Тушмасам-да назарингга,
Энг қадрли эдинг сен.
Уша кундан бошлаб сенга
Ини бўлиб қолдим мен.

Зўр оқинлар гавжум ерда
Байтбаракка йўлиқдим.
Шеърим ёруғ кўрганида,
Ога, сендан сал қўрқдим.

Кўринмасдан юрдим элга,
Ўз-ўзимдан таъзир еб.
Мен турганда

манов нега

Шеър ёзади, дейсан деб.

«Ўзингга хос овозинг бор,
Сатрларинг мазмунли,
Сендан яхши шоир чиқар,
Иним», дединг бир кунни.

Мардонавор, меҳнат тутган
Оқ йўл тилаган мардонавор

Мен ўша тун шодлигимдан
Тонггача кўз юммадим.

Суйди сени суюкли эл,
Сен бош бўлдинг, мен бевош...
Сенда ҳамон бақувват бел,
Мен ортдаман, жон адаш.

Оға-ини бўлиб тошиб,
Юргандаймиз ҳаётда.
Сен довондан олдин ошиб
Кетгандайсан ёш пайтда.

Тақдир ўзи топиб олар,
Топиб олар бир куни
Оғасининг ўзганига
Қувонмаган инини.

Оширдинг-ку шеър қадрини,
Етмас унга душман, ўқ...
Йиқар уни тулпорингнинг
Туёғидан учган ўт.

Йиқар барин, тулпорингнинг
Қанотидан турган ел.
Оширдинг-ку шеър қадрини,
Яша, деди туққан эл.

О, тулпорим, тез уч, толма,
Учрашгунча кенг боғда.
Суйса сени хола, амма,
Келинчаклар мен ёқда.

Олдда эди кенг далалар,
Суюгандинг ҳар вақтда.
Суйса сени гар оғалар.
Инилари мен ёқда.

Шеър заҳмати оғир, аммо
Нолимайман ҳеч қачон.
Қизлар сўраб турар ҳамон
Ининг ёшин, оғажон.

Отинг келар, келар елиб
Кўз илғамас елишинг.
Сенсиз қозоқ ёлғизиниб
Илҳақ кутар келишинг.

Зўр пойгага боғласанг бел
Ининг оқ йўл тилайди.
Сенсиз, менсиз тўпланса эл
Шеър айтишув бўлмайди.

Талашмоққа йўқдир ўрин,
Юрт тинглашдан тинмасин.
Мўлдағали ўғлонларин
Вақтнинг ўзи синасин.

Юртдан ўзиб келганинг рост,
Минг ўлиб, минг тирилдинг.
Ортингдан мен елганим рост,
Шунданми тез югурдинг.

Бир йўлда-ку иккимиз ҳам,
Фақат бўлсин омонлик.
Сен еткизма,

етаин деб

Чопа берсин Туманинг!

ЮЛИУС ФУЧИК

Сенинг билан бирга юриб, бирга тургум,
Тонг нурига сенинг билан юзим бургум.
Тақдирингни ўйлаб кетсам, ўша чоғ
Бўйнингдаги қил арқонда кўрингум.

Турган чоқда дор огочин тўсиб кун,
Жон оҳингни олисданоқ эшитдим.
Сен қийналган ўша чоғда, асилим,
Қутқаргали улгуролмай кечикдим.

Қўлгинамдан гул тутолмай ўкиндим,
Қутқаргани улгуролмай ўкиндим.
Ёв ёқанга ёпишганда ёпирилиб,
Уним борда ўкиролмай ўкиндим.

Ёш кетдинг-а, ёш эдинг-а суқсурдай,
Яшнаб турган сен куздаги тўқ гулдай.
Рухинг сенинг кезиб юрар дунёни,
Боз бояги ёлқинлигин сўндирмай.

Адолат-чун тоғ бўлинглар,—дединг сен,
Ватандошлар, соғ бўлинглар,— деддинг сен.
Бундан аввал кўрмасам-да чех ерин,
Сенинг ўтли дийдорингни кўрдим мен.

Бугун сенинг Ватаниннга йўл тутдим,
Дўстман дедим, дўст қалбини кўрсатдинг.
Ватанимни суйган қалбинг, юрагинг
Уриб турар юрагида ҳар чехнинг.

Қайга борсам, қўноқликда бордирман,
Бундан ўзга не ҳам кутгум тақдирдан.
Аmmo узоқ алангладим ҳар ёққа,
Гул қучоқлаб чиқарсан деб олдимдан.

БУ ЎЛКАГА

Бу ўлкага Абай куйи етмапти:
Қозоғимнинг талай тўйи етмапти.
Бироқ, бироқ қозоқ аскар етипти,
Овулига боролмабди, кетмапти.

Бу ўлкага Қосим шеъри етмапти,
Қозоғимнинг асил шеъри етмапти.
Ҳеч бўлмаса, сайёҳ қозоқ бир қизнинг
Альбомига сўзин ёзиб кетмабди.

Чех ерида, тупроғини ёпиниб
Етар унсиз менинг қондош бовурим.
Онасига етолмайин, қирчин ёш
Соғинч-ла кўз юмибди деб: «Овулим!..»

Кўз юмибди эслай-эслай овулин,
Кўзи қиймай суйган қизин оҳусин. ~
Сипқоролмай Ғалабанинг шаробин,
Ўша кун кетибди-я бовурим.

Шаҳид бўлди ёв ўқидан — эссиз жон...
Буюрмабди Ғалаба кун тузидан.
Онасидек, бир кўриниб бор умри
Даласи бўп ўтдимикин кўзидан?!

Бу ўлкага Қосим шеъри етмапти,
Қозоғимнинг асил шеъри етмапти.
Етиб мунда, ер қўшибди кўп оғам,
Қайин бўлиб, қарағай бўп кўклапти.

Бу ўлкага Абай куйи етмапти, ~
Қозоғимнинг талай тўйи етмапти,
Бовурларим қабридан қайтар кез,
Вой, бовримлаб йиғлаб олгим кеп кетди!

* * *

Борган жойдан — дўст топиб қайтар оқин,
Иzzат топиб, хушланиб қайтар оқин.
Отлангирар яна олд йўллар томон,
Борган жойдан — хат олиб қайтар оқин.

Ҳар галгидан юмшариб қайтар оқин,
Кўнгилга кўп ўй солиб қайтар оқин.
Қайга борса, термилиб ташрифига
Кутаднган уй солиб қайтар оқин.

Борган жойдан — онг олиб қайтар оқин,
Борган жойдан — тонг олиб қайтар оқин.
Бурунгидай ўзгариб, ўзгача бўп,
Янгитданми яралиб қайтар оқин.

Борган жойдан — кун олиб қайтар оқин,
Борган ердан — мунг олиб қайтар оқин.
Чўгдай ёниб қуралай қора кўзи
Сулувликни суғориб қайтар оқин.

Борган жойдан — бол ичиб қайтар оқин.
Кўплар билан танишиб қайтар оқин.
Кетга қайтмас, дейишар ўтган кунни,
Ўтган кунга топишиб қайтар оқин.

Талайларга танилиб қайтар оқин,
Бахт гулини тақиниб қайтар оқин.
Ўз кўнглида, йўлида ўлмайдиган
Ўз ўчоғин соғиниб қайтар оқин.

Турмушига жувониб¹ қайтар оқин,
Шу кунига қувониб қайтар оқин.
Ўзимгина кўтарай, деб озгина
Умрига юким олиб қайтар оқин.

ТАШҚАРИ ҲОВЛИДА

Осмон сулув бўлармиди,
Учган қуши бўлмаса.
Гала-гала бўлиб улар
Оғочларга қўнмаса!

¹ Юцаниб.

Қароқчи, деб боғ қўрувга
Нега илдинг жандангни.
Кенгликлару қуш қўрувга
Қандай келдим мен энди.

Қароқчинг-ку тек туради...
Шўрлик қушлар билмас-ов.
Қушлар қайтиб кун кўради,
Кун кўради, дўстим-ов.

Ердан макон излар улар
Қанотлари бўлса ҳам.
Наҳот очдан ё қирилар...
Қушлар мустар бизлардан?

Аягч билан термуламан,
Ахтараман — йўқ имкон.
Қароқчинг деб қушларжон
Йўламайди биз томон.

Кенг бўлсин-да бўлар эл, ҳой...
Бу давомнинг ўрни бор.
Кенг даладан қўнарли жой
Топмаётир шўрликлар.

Қуш ҳам бўлсин, бўлсин бари,
Емиш тутсин оғочлар.
Табиатнинг жарчиларин
Аёв керак йўлдошлар.

* * *

Умр қисқа, дейишади,
Умрим ярмин тўйга бериб қўйибман.
Уйга бермоқ ўрнига
Тўйга бериб қўйибман.

Умр қисқа, дейишади
Қизиқ туюб, қиз ҳам қувиб кўрибман.
Кўзим юмиб тиконли
Гул экан, деб турибман.

Шу тиконлар қўлгинамни қонатди,
Юрагимга яра солди, битмайди.
Армонларим қўша эди, тоқ қолди,
Бўлар кунни, бўлар ерда кут, дейди.

Умр қисқа, дедилар;
Шаробин ҳам жойи келса ичаман.
Бола кезим на уқмоқлик қилди кор
Сафарга ҳам шоша-шоша тушаман.

Умр қисқа, дедилар,
Аммо, уни узатмоқни кеч уқдим.
Чўнг хаёллар келдилар...
Сокинликка майл қалбим, кечикдим.

Умр қисқа дейишди;
Сўнгига тез етсам, дедим ошиқдим.
Оқиб ўтган йиллар айтиб беришди
Олдга қараб ошиқмақлик сабоғин...

* * *

Бу дунёдан ўтган не-не оқинлар,
Фидойилар — эл жонига яқинлар.
Ўз дардию — муҳаббатин улуғлаб,
Еру кўкда улар чаққан чақинлар.

Уммонлардан дурлар териб мардона —
Йигит келар, кўз тутади жонона.
Севгилисин босар экан бағрига,
Бу садоқат ёйилади ҳар ёна.

Замин узра ҳаёт қураp бу башар,
Баланд-баланд тоғда қиронлар яшар.
Оқин аҳли бой бўлганмас ё гадоп,
Ишқи ўткир, минг йиллик тошни тешар.

Ихлосим зўр, нега парво қилмайсан,
Шунча нозни менга кўрдингми раво.
Бошим ҳаққи — изинг тўтиё кўзга,
Мен номард эмасман, ё ақли расво.

Айт-чи ўзинг, нима билан сийлайин,
Сенга бахту иқбол, умид тилайин.
Шеърдан бошқа бисотим йўқ оламда,
Сендан бошқа бойликни не қилайин!

Бутун борлик кўрки сенга буюрсин,
Душман кетиб, дўстлар ёнингда турсин.
Меҳримни ол, ишқимни ол, қайтарма,
Гар десанг, оқиним дунёда юрсин.

Э Қ Қ И З Л А Р!

Ўзларингиз гап отгансиз ҳазил қилиб,
Мақтай-мақтай мени жуда содда билиб.
Танлаб олиб йигитларнинг ичидан Сиз —
Ўз ҳолимга қўймагансиз кулиб-кулиб.

Не сўрсам, хўп деган ҳам ўзларингиз,
Юрагимга олов ёққан кўзларингиз.
Баҳор чоғи келганимда овулга мен —
Ром этганди ширин-ширин сўзларингиз.

Сиз-ку менга қувонч бериб «эркалаган»,
Енбошласам, бола каби «аллалаган».
Сой бўйида қувалашиб, сув сепишиб,
Тоғдан бизга лола териб келгин деган.

Сизлар менга ишқий мактуб ёздиргансиз,
Еш қалбимни баҳор ҳамда ёз қилгансиз,
Қузатганда меҳрим жўшиб оқшомлари
Бўса бериб ўз йўлимдан оздиргансиз.

Сиз-ку, ахир бора-бора севинтирган,
Бир кун кўрмай қолганимда соғинтирган,
Қизлар аро талаш бўлиб турганимда,
О, биттаси юрагимни илинтирган.

Сўнгра бузиб ўша аҳдни, ўша «тил»ни,
Тўйлар қилиб чорлагансиз бутун элни.
Мен ўқишда, узоқларда юрганимда
Бир-бир ташлаб кетибсизлар бу овулни.

Мана, ҳозир севгим ичра Сиз сиғмайсиз,
Учрашганда тортинасиз, бўй эгмайсиз.
Уйланганман, яшаяпмиз кўпайишиб.
Энди менга бирортангиз ҳам тегмайсиз.

ЕР ТИЛАГИ

Бизлар севдик, бахтимизга
Ҳижрон чангал солмасин.
Учар бўлсанг, самолётинг
Қанотлари толмасин.

Шу осуда кунларимиз
Ҳеч хиралик кўрмасин.
Сен ўлтирган машина ҳам
Йўлда айнаб турмасин.

Йўлга чиқсанг, кўзларим тўрт,
Тезроқ етиб келсин, деб
Сен чиққан ўша поезд
Шамол каби елсин деб.

Боққа кирсанг, баҳор бўлсин,
Гуллар унсин йўлингда.
Сузсанг, денгиз сокин турсин,
Омад кулсин қўлингда.

Сенга оқ йўл тилайман, ёр,
Ишқинг берди бу нурни.
Меҳрим билан ўрайман, сен
Кўрар бўлган умрни.

* * *

Дединг: «Таслим—бўлма, қўй?»
Елбориш бор кўзимда!
Яқин келиб қулоқ сол,
Ўкиниш бор сўзимда!

Дединг: «Ёнмагил ортиқ?»
Аланга бор кўзимда!
Жоним куйдирар ҳижрон,
Чўғлари бор сўзимда.

Дединг: «Тақдирга тан бер!»
Тақдирим бор кўзимда!
Сендан айру тушмайман,
Ажалим бор сўзимда!

БИРИНЧИ МАОШ ҲАҚИДА ШЕЪР

Султонбой деган бир йигит
Ўқир эди ҚозДуда,
Кўзга яқин, дилкаш экан,
У танилди тез кунда.

Юмшоқ кўнгил, бир сўзлик,
Кўпнинг ғамин ер эди.
Бакенбард қўйиб, Пушкиннинг —
Иниси — биз дер эди.

Цитаталар кўп биларди,
Тушунчаси зўр эди,
Драйзер билан Мопоссанни
Яхши ўқиб кўр, дерди.

Биз билан у тенг юрарди,
Манман бўлиб кетмади.
Бирорта қиз туғилган кун
Султонбойсиз ўтмади.

Унга десак: «Юрмай бўйдоқ
Уйлансанг-чи бир қизга»,
Кулиб қўяр мийиғида
Парво қилмай бу сўзга.

Костюмим йўқ, дейди у,
Уйланишга на ҳожат?
Хона пойлаб қолишимнинг
Сабаби ҳам шул фақат.

Тўйлардан ҳеч қолганинг йўқ,
Чорлаганда бирор зот.
«Костюм йўқ» деб сен хотинсиз
Юрасанми умрбод?

Сўнгра чуқур ўйга толиб
Бошин эгиб туради.
Шундан дилга аччиқ малол
Қўққис келиб уради.

Бир яхшилик қилгим келар,
Узим эса тийинсиз.

Берай десам, бисотимда
Костюмларим тайинсиз.

Менга дерди у гоҳида:
— Сен зўр шоир бўласан.
Айтар эдим, оғзингга мой —
Сен ҳам бахтдан куласан.

Орзуларим қайнаб роса
Қалбимга чўғ солдилар.
«Ленинчи жас» газетига
Мени ишга олдилар.

Қутганимдай бўлди ишлар,
Шўнғиб кетдим меҳнатга.
Йигирмага тўлган эдим,
Тайёр эдим заҳматга.

Бахтим гулдай юзин очди,
Шеър ёзардим мен бутун.
Ҳа, қўлимга келиб тегди —
Биринчи маош бир кун.

Устим юпун, ночор эдим,
Лекин очқаб қолмадим.
Тирикчилик ўтар эди,
Танлаб кийим олмадим.

Ростин айтсам, азиз дўстлар,
Уйламанглар деб ёлғон.
Эгнимдаги плашч мени
Иситмаган ҳеч қачон.

Мулойимман, бешикастман,
Бирор ёмон сўзим йўқ.
Бирга-бирга юрмоқ учун
Ё, ёнимда қизим йўқ.

Ойлигимни олиб дарров
Бир дўконга югурдим.
Кийим-кечак бўлимида
Айланиб хаёл сурдим.

Бир костюмни танладим, у
Зўр кўринди кўзимга.
Уни олиб хурсанд бўлиб
Қайтиб кетдим изимга.

Дарҳол бориб Султонбойга
Костюмни кийгиздим.
Битта шампан очдик шунда,
Дўстимни хўп ийгиздим.

Тўлдик, тошдик, хўп қувондик,
Келажакни ўйладик.
Шеър ўқидим, тинглади у,
Бахтимизни куйладик.

Султон боқар менга аста,
Шодлик сиғмай қалбига.
Ўйга толар, қўнар яна —
Бир қаҳқаҳа лабига.

Уни кўриб яйраб кетдим,
Мен ичимга сиғмадим.
Бир дўстимни шод қилдим деб
Қувончимдан йиғладим.

* * *

Туш кўрибман: овулим
Гул очган кўклам эмиш.
Ёруғ дунё яшариб,
Ёр яшил гилам эмиш.

Олатов савлат тўкиб,
Меҳрин сочиб турибди.
Ота-онам сингари
Мен ҳақда ўй сурибди.

Ял-ял ёниб кўринди
Узоқдаги тоғ-қирлар.
Ёнбағирда гул ториб,
Тўп-тўп қизлар гуриллар.

Кўкда қушлар шўх-қувноқ,
Уларга бахт боқибди.
Овулимиз қизлари
Лола-ғунча тақибди.

Не дейишни билмайман,
Кетибман жуда узоқ.
Қизил кўйлакли бир қиз
Кўнглимга қўймиш тузоқ.

Гул узатсам олмади,
Яна алданиб қолдим.
Ёз тонги ёришибди,
Ҳориб-толиб уйғондим.

Кўзим очдим шу замон
Уйқум қочди қаёққа.
Тушим кўрсам қанийди,
Яна тушдим фиरोққа.

Юрак потрай бошлади.
Қиприкларим тортилди.
Ҳижрон юки беаёв
Гарданимга ортилди.

Тишга чиқдим оҳиста
Бировга «сир» айтмадим.
Ўнгимда етмагандим,
Тушимда ҳам етмадим.

«Қани сенинг ўзлигинг,
Сирингни элдан беркит.
Қани, менга айтиб бер,
Ошиқмисан, ҳой йигит?»

«Рости оға, ошиқман,
Зўрға тирик юрибман.
Етарманми, қуш бўлиб
Бир қафасда турибман».

«Ошиқ бўлсанг, ёнасан,
Сен мардона курашгил.
Бурунги йигитлардай
Ўзингни фидойи бил.

Ҳажрида куйганингда
Сира қолмаса илож,
Аста кириб боғига
Ярим тунда олиб қоч».

«Мен эсимдан айрилдим,
Бундан яхши иш чиқмас.
Уни ололмайман мен,
Чунки боши очиқмас».

«Ундай бўлса, жигарим,
Ақл ўргатмам сенга.
Ошиқликда қаридим,
Ухшаб қолибсан менга».

«Унутмайман ҳеч қачон,
Ишқи бағримни тешар.
Менинг бахтим ўша қиз
Биров уйида яшар».

* * *

Олмазорлар гуллади биром,
Оплоқ гулга кўмилди қирлар.
Бўзтўрғайлар сайрар дам-бадам,
Куйга тўлар тоғлар, адирлар.

Шамол эсар, ўрикнинг гули
Замин узра секин тўкилур.
Шунда гўё фалакнинг кўнгли —
Булут бўлар, бағри сўкилур.

Ана осмон юзини очди,
Чиройимни кўриб қўй дебон.
Шўхчан еллар қайларга қочди
Гўзалликка эди гиргиттон.

Қарай-қарай дилгинам ёниб,
Яшармоқнинг завқин ўйлайман.
Лекин, энди мен қониб-қониб
Кўклам ёшим, сени куйлайман.

* * *

Ошиқаман хузурига қайтишга,
Жоним, сени соғиндим деб айтишга,
Уйимизни кулгу билан тўлдириб,
Руҳларни-да шеър билан бойитишга.

Мана, саҳар йўлга чиқдим талпиниб,
Оразингни кўрмоқ учун дил ёниб.
Мен йўғимда сал бўлса ҳам болалар —
Мунғайишиб қолмадим соғиниб?

Ошиқаман, қанот боғлаб учмоққа,
Қозоқ ери чўзилган-ку йироққа.

Бир зўр қувонч мени кутиб тургандай
Бахт овози эшитилди қулоққа.

Этай дейман яйрасин деб, кўнгиллар,
Нурга тўлсин, қайнасин деб, туйғулар,
Орзиқтириб, соғинтириб, ажабо,
Яна олис кўринади бу йўллар.

* * *

Узоқ тунлар илҳом келиб
Кўклам янглиғ яшнагайман.
Қалам тилга кирса равон,
Шеърим ёза бошлагайман.

Юрак ёнар яллиғланиб,
Ором берар шунда заҳмат.
Асл ботир бўлиб гўё
Дейман: «Қани, ёвни кўрсат!»

Узоқ йиллар орзиқтирган
Тақдир билан беллашаман.
Узим миқти одамман бир,
Илҳом билан беллашаман.

Олисдаги мусофирдай
Талпинади шунда юрак.
Қарға каби сўйланмагум,
Қиронқора бўлмоқ керак.

Кўз очгандан бу оламда
Улим нима, унутганман.

Шўх ел каби замин узра
Тоғу тошларга етганман.

Қалбда чўғ бор, кеча-кундуз
Интиламан ўтни енгиб.
Менга ўхшаш не-не шоир
Йиллар ичра кетган сингиб.

Бир кун келиб эл чорласа
Меҳри жўшиб сўз демакка,
Тилагим шу — умрим юкин
Шеърим элтса келажакка.

* * *

Қани энди отам билсайди
Элнинг ўғли бўлганлигимни.
У кўрмаган бахту саодат
Менга боқиб кулганлигини.

Умид билан тиришдим-ку кўп,
Сўнгра келди бахтнинг шамоли.
Қани отам тирик бўлсайди,
Гуллаганда унинг иқболи.

Агар чакки бир қадам боссам,
Қўз олдимда у маъюс турар.
Ичкиликка яқинлашсам гоҳ,
Тикилади, қовоғин уяр.

Шунда дарров хушёрланиб мен,
Ёмон ишдан тез тортаман қўл.
Отам дейди: «Гар мени десанг,
Имонли бўл, ҳақиқатли бўл!»

Сесканаман, ўзни ростлайман,
Отам сўзи беради ором.
Булут аро чиққан қуёшдай
Нурланаман, ёнаман мудом.

* * *

Гоҳ учаман, гоҳо ерга тушаман,
Шодлик, ғамдан гоҳо кўзга ёш тўлар.
Сени доим севинтира олсайдим,
Ёруғ дунё чиндан ҳам ёруғ бўлар.

Тилагимда балқиб-балқиб яшайсан,
Ошиқаман сени кўрмоққа ҳардам,
Сени, жоним, сал-пал ўкситсам агар,
Мендан хафа бўлиб ранжийди олам.

* * *

Олмаотадан қўл чўзсам
Гўё ойга етади.
Юксак фазо денгиз каби
Кўзларим элитади.

Кўк аро айланамиз
Мафтун бўлиб чиройга,
Олмаотанинг устида
Тегиб кетгандай ойга.

Термиламан тўлин ойга,
Сен ёдимга тушасан.
Жовдир-жовдир тикиласан,
Хўрсинасан, жўшасан.

Парвонаман сѐнга, жоним,
Таъзимдаман пасайиб.
Ой қошида сени ўйлаб,
Соғинсам менда не айб?

* * *

Бола эдим, бошим қотди тақдирдан,
Кўкрагимда ёнди умид ва армон.
Ичга тортди интизор бу кўзларим,
Ўгит тинглаб катталардан ҳар қачон.

Ўл ўтлигим, оловлигим сўнмади,
Тақдир мени тизгинлади кўп эрта.
Ё қалбимни очиб кўрсатайинми,
Узайинми бу жиловни мен қайта.

Ўша ғўрлик одатларим кетди, ҳа,
Энди, келиб ҳолим сўра, кўнглим ол.
Ёлғиз орзум, эзгулигим ўзингсан,
Сенинг билан кўрган куним — истиқбол.

Отам руҳи — эътиқодим, ихлосим,
Баъзан эркин ёзилмади қанотим.
Охир бахтнинг барларидан тутдим мен,
Ёруғликка, шеърга тўлди ҳаётим.

* * *

Бу ширин жон — омонат,
Ахир бир кун ўлармиз.
Нима олсак, қайтариб
Ёр қарзини тўлармиз.

Мангу умр қайда бор,
У ўтади қуюндай.
Отам майдонда ўлди,
Бизни кўриш, буюрмай.

Онам юмди кўзларин,
Кўрмай ўғлим камолин.
Мустарлик жондан ўтди,
Ким билмас етим ҳолин.

Овутаман ўзимни,
Ёлғизлик жонга тегар.
Укиниб йиғлай бериб —
Кўзимнинг ёши тугар.

Яралгандай бахт дедим,
У тургандай қаршимда.
Келажакка умид зўр
Ёмонимда, яхшимда.

Мендаги орзу, армон —
Шеърларимдир, қалбимдир.
Қатта муҳаббат берган,
Бағри буюк халқимдир.

* * *

Сен ўзинг юрагимда,
Йўқ, бошқани суймайман.
Муҳаббатда ўртаниб
Чўғ бўламан, куймайман.

Шундай ишққа дуч бўлдим,
Сен шоҳимсан, бахтимсан.
Сен ишончим, ихлосим,
Зўр бардошим, аҳдимсан.

Ҳижрон жонимни олса,
Руҳимга куч, дармонсан.
Қўлларимдан тутиб ол,
Қалбим олган армонсан.

Не қилсанг қил, розиман,
Юрагим ишққа қулдир.
Кулдирсанг ҳам сен кулдир,
Ўлдирсанг ҳам сен ўлдир.

* * *

Соғинчдан кўзда ёш пайдо,
Куйдиради аччиқ алам.
Туғишгандай кўп яқинмиз,
Болам дейди сени онам.

Сен борсанки, бу кўнглим тоғ —
Ҳар кун сенга дилим ёргум.
Ҳаёт ичра бир дарёнинг —
Тўлқинидай бирга боргум.

Оламдан кўз юмгунимча
Мени хоксор эта кўрма.
То тирикман руҳбахш бўлиб
Қучоғимдан кета кўрма.

Мени қўмсаб чекма озор,
Не ҳақим бор йиғлатишга?
Яшайпман бу дунёда
Сени ёлғиз юпатишга.

Қўлга келиб роз қўнар,
Олтин қуёш чиққанда,
Ёмғир ёғиб, сўнг офтоб
Меҳрин ерга тўкканда.

Зотан, ҳаво тунд бўлса
Очилиб кетар яна.
Кўнгил қайғуга тўлса,
Асло қилмагил таъна.

Бир томчи тушар кўздан,
Муҳаббатнинг кучидан,
Қалб қонаса, айрилиқ —
Ханжарининг учидан.

Висол яқин, яқин, деб,
Кўздан ёш қуйилади.
У илк кўклам ёмғири
Селидай туйилади.

Узоқ яшаш нега керак оқинга,
Юрагини қайнатмаса ёлқинлар.
Қадамни-ку хўп авайлаб босамиз,
Борар ерга биз қолганда яқинлаб.

Тирик экан борин бериб элига,
Оқин кунда ёнсин, жигархун бўлсин.
Асила оқин қирқ ёшига етганда
Қирчилласин, роса қувватга тўлсин.

Битмасин ҳеч унинг айтар сўзлари,
Кўздан нури кетмасин то умрбод.

Мен оқиннинг қарисини сийлайман.
Ва ўзимдан кичигини қилгум шод.

Умр отин пойгасини тўхтатма,
Илҳомларинг дур сочади бегумон.
Она элнинг пари рухсор қизлари
Оқинини қаритмайди ҳеч қачон.

ЭШАҚ МИНГАН ҚАРИ ЧОЛ

Эшак минган қари чол,
Отамни ёдга солдинг.
Юрсанг, йўлинг унади,
Ҳилпиратиб соқолинг.

Эшак минган қари чол,
Утмишни хўп биласан.
Қорда қолган ёғочга
Жуда ўхшаб кетасан.

Ҳоритади йўл, ахир,
Дунё иши — бир шамол.
«Йигит эдим — мен ҳам» деб
Энди сурасан хаёл.

Имилламай юра қол,
Таниш уйда тўхтаб қўй.
Эшак миниб юрганда
От минганни мақтаб қўй.

Тоғлар аро еласан
Ота меҳрин билдириб.
Набирангни эркалат,
Қўлга олиб, кулдириб.

Бир болангиниг уйига
Эшагингда етасан.
Бошқасига шошилиб,
Самолётда кетасан.

Сен поездда жўнайсан
Қизгинангга қўққисдан.
Эрта билан етасан —
Чиқиб кечки тўққизда.

Қайга борсанг хурсандлик,
Лек юрмайсан пиёда.
Овулда-чи бўлар тўй —
Сенсиз ўтмас зиёда.

Эрталаб йўл оласан
Чўнг ўғилга кемада.
Олим бўлиб набиранг
Иззат кўрди ҳаммадан.

Йўл юрсанг ҳам мўл юриб,
Яйратасан дил, юрак.
Аmmo, узоқ кетишга
Кампирдан рухсат керак.

Қампиримнинг сира ҳам
Ками йўқ деб куласан.
Зерикканда овулга
Бўйлаб-бўйлаб келасан.

Ўғил-қизлар кўрай деб
Келишади уйингга.
Эшакда юрганингдан
Улар роса суйинган.

Майли, отам, юравер,
Бизни кўриб тўхтаб қўй.
Эшак миниб юрганда
От минганни мақтаб қўй.

Еру кўкда соғинчим,
У сиғмайди оламга.
Юрак бўлсанг соғингил,
Енгил мисли аланга.

Соғинчларим, бўрон бўл,
Тиниб қолма ҳеч қачон.
Қучоғингдан кетмайман,
Айрилмайман бирор он.

Қайда бўлсам ўртанай,
Хўрсинайин, оҳ уриб.
Мен кўнглимни ёзайин
Саҳарларда ўй суриб.

Хат йўллайман пайдар-пай
Асло келмас жавоби.
Қимга ҳам даркор экан
Ошиқликнинг савоби?!

Табиатим ажойиб,
Эпкиини ҳам сезади.
Пешонамга бу қисмат
Яна нелар ёзади?!

Ҳақни англаб етганда
Олисдан сўз қотасан.
Ол энди, қўлимдан деб —
Келиб қачон айтасан?

Мақсадинг не, севиклим,
Мунча қилдинг имтиҳон.
Мени қийнаб нетасан,
Соғинчлардан бағрим қон?!

* * *

Мунча ўйга толасан
Қорга қараб, опажон?
Утган ёшлик учқур от
Эсга тушдими шу он?

Сўйлаб бер, жоним опа,
Кеч ҳам кирди, кун ботиб.
Тонггача ўйга чўмдинг,
Оқ тонгдан бахтинг кутиб.

Нелар руҳингдан кечди,
Сўзлашдингми қор билан?
Ухлаб турсанг бўлмасми —
Ол саҳарда сен чиндан.

Эртаю кеч ўй суриб
Нимани ҳам кутасан?
Ёки ўлган ёрингни
Қўмсаб шундай ўтасан?

* * *

Умрим бўйи бирор гал
Хато қилсам, севгилим,
Мени ортиқ ёзгирма,
Ўзингсан севган гулим.

Дам ўтмайин бу кўнглим
Очилар кўриб сени.
Сендан бошқа кимим бор,
Хокисор этма мени.

Тутган гулимни олсанг,
Аҳдингни билганимдир.

Агар сени қувнатсам,
Элни шод қилганимдир.

Рашк қилмагил беҳуда,
Сеникиман, азизам.
Сени қайғуга солсам,
Келтирганим элга ғам.

Маъшуқи — жаҳонимсан,
Ўзингсан орзу, армон.
Кўклам ойидек бўлиб
Қалбингда қурсам макон.

* * *

Қандай яхши ёруғ дунёда
Ошиқ бўлсанг яккаю ёлғиз,
Унқир-чўнқир умр йўлида
Насиб этса ахир ўша қиз.

Қандай яхши кечаю кундуз
Келар дебон кутса интизор,
Қовуштирар дамларни мудом
Яқин қилса у кўзи хумор.

Қандай бахтки, ишқу садоқат
Этагидан тутолсанг маҳкам,
Висол чоғи — гўё ўт ичра
Ендим дея ўкинсанг, ошнам.

О НАМНИ Э С Л А Б

Қимкан Мамрей қизига

Ўлганинга ўн йил бўлди, онажон,
Сен кетганда келиб деди эл менга:
«Бахтинг сенинг — онагинанг қўлингда
Жон берди, йиғлама, не керак сенга?»

Тириклик ҳам ўтар экан иложсиз,
Ўлган ўлиб кетар, қолур хотирот.
Она, сени қўмсаб қон ютаман, қон,
Айрилиққа чидар экан одамзот.

Йиллар ўтар, чўзилади ҳижрон, ғам,
Сўнмас экан яхшилик ҳам ёмонлик.
Эслай-эслай бир тасалли топасан:
«Бир менмидим бу дунёда армонлик...»

Мен юрибман, сен борда қандай эдим.
Жисминг йўғу руҳинг яшар мен билан.
Илк баҳорнинг майсалари унди-я
Сайр айласак, онажоним, сен билан...

Етим қолдим, ташлаб кетдинг ниҳоят,
Энди, менга ғамхўрликлар жуда кам.
Хизмат билан уйимга кеч қайтганда
Келингинанг тергаб, жеркийди ҳар дам.

Чидаяпман, онасизлик кўп ёмон,
Қайдан олай бардошимни, сабрни.
Чарчаганда ором эдинг миннатсиз!
Тоғиб бўлмас сира сендай меҳрни.

Уйим сенсиз ҳувиллаган мисоли,
Лекин, дўстга тўла доим дастурхон.
Кичкинтойинг, эркатойинг — Тумашканг
Тумағ дея аталади шул замон.

Ували-жувалиман, униб-ўсдим,
Болаларим укамдай бўлиб қолди.
Сен гоҳида тушларимга кирасан
Бугун яна хаёлларим чувалди.

Ҳар янги кун кўриб янги бир сабоқ,
Сайр этаман, қадам етур жаҳонга.

Фақат, сен-ла тўйиб сўйлашолмайман,
Ҳечам ажал келмас сен берган жонга.

Қанча ёндим, қанча куйдим онам деб,
Қўмсаб-қўмсаб сочларимга тушди оқ.
Улганинга ўн кун бўлгандай гўё,
Ун йилига ишонмайман мен бироқ.

ДАВРОН УН БИР ЕШГА ТУЛГАНДА

Қим бўласан, қандай йигит бўласан,
Қайси қизнинг кўзлагайсан қорасин.
Борар йўлинг яхши бўлсин, жон ўғлим,
Бахтинг сари қачон қандай борасан.

Турилдинг-да, танлаяпман «қудай»ни,
Улғайяпсан кундан-кун очиб чирой.
Сен бировга хиёнаткор бўлмагил,
Ёмон қилиқ сўқмоқлари доим лой.

Нокас билан аҳду паймон тутма сен,
Ошна бўлиб яқинлашма золимга.
Умр бўйи қаллиғингни алдама,
Ёлгон сўзни ҳеч айтмагил олимга.

Сендан ортда ярақлаган из қолсин,
Сўзларингдан диллардаги муз ёнсин.
Эрлар ичра бир мардона эркак бўл,
Келин сени яна кўпроқ қизғонсин.

Ўзгага сен сиринг дема ҳеч қачон,
У илондай чақиб олар оқибат.
Юрагинг оқ, кўнглинг эса беғубор,
Одамлардан ўрган ақл ва ҳикмат.

Халқпарвар бўл, эл хизматин адо эт,
Кўрсат ўғлим эканингни э, эркам,
Бировлар дилига озор бермагил,
Дилозорлар етиб ортар сенсиз ҳам.

Элга дейман, юрагимда борини,
Бугун менинг минг оғам бор, минг иним.
Туманбойнинг ўғлиман деб керилма,
Хато қилиб, қайғу чекма қулуним.

Бекор кетма бу дунёга келиб сен,
Бир гул янглиғ умр қурмоқ керакмас.
Исминг—Даврон, давримизга ўғил бўл,
Ўгай бўлма, шулдир отангда ҳавас.

Ж А Н Н А Г А

Кўпдан, жоним, соғингандим сени жудаям,
Хатинг келди, кўзга суртдим, кўзим эмладим.
Кучга тўлдим, ишим яна юришиб кетди,
Ҳориб қолган отгинамни гўё емладим.

Хатинг келди қувончларим келди у билан
Тўхфа келди, илҳом келди, даста гул келди.
Қоним тошди яна қайнаб руҳланганимдан,
Кўнглим аро кўклам билан қуш-булбул келди.

Кўзим нури равшан тортди суюнганимдан,
Гўё узоқ бир сафардан соғиниб қайтдим.
Дилимдаги гумонларим сўнди мутлақо,
Ташвишларим учар қушдай учдию кетди.

Пешонамга офтоб тегди, ёғду ўйнади,
Эски дардлар юрагимдан йўқолди шу он.
Энди, яйраб-яйраб юрай замин бетинда,
Сенинг учун, сенинг учун, ёлғиз сен дебон.

Хатинг келди, баҳор бўлди — бир оғиз сўзинг,
Бир оғиз сўз қудратидан топдим минг туйғу.
Қанотландим шунқор бўлиб кўкка учайми,
Йўқ, овулдан кетолмайман, эътиқодим шу.

Ешардим кекса дунё, яшнади борлиқ,
Бола мисол чопай дейман сенга, сен томон!
Бир кун келиб сенинг қаро кўзларингдан мен —
Томчи ёшдай ерга тушиб кетмайин, жонон!

ОТ УСТИДА ЮРГАН ЙИГИТ

От устида юрган йигит,
Ойга учсанг, етасан сен.
Елга миниб оласан-у,
Олисларга кетасан сен.

От устида юрган йигит,
Қим билади армонингни?
Бировлардан кунда ранжиб,
Қийнайсанми виждонингни?

Айримларни мақтаб-мақтаб
Нурлатасан қанча дилни?
Е, дейсанми, кўпни севиб,
Қўллаш керак бутун элни?

Қанча-қанча сендайлар бор,
Яна ўсар дуркун авлод.
Бир кун ўзар улар сендан,
Бўларсанми, у чоғ сен шод?

Мен кабилар меҳри жўшиб
Сенга келар:— Оға!— дебон.
Туғишганлар, овулдошлар
Севинади сендан чандон.

Биз-ку сенга тиргак бўлдик,
Кулаганда биласан сен.
Шунда ўзинг ёлғиз қолиб
Йўлда маъюс еласан сен.

Сен кечаги мададларни
Энди керак деб турасан.
Тоқат қилиб ўтиролмай,
Овунолмай, ўй сурасан.

Қўлинг етмас ҳеч қаёққа,
Толиқасан, йўллар қийнаб.
От устида юрганинга
Кўрганмисан шунни ўйлаб?

Ўртоқларинг кўп бўлганда
Маҳкам ушлаш зарур эди.
Бири ёвуз бўлган билан
Бошқа бири бовур эди.

Тўғри, ҳар ким ҳар хил яшар,
Ҳар ким чопар ўз изидан.
Айримлар бор: кўрганини
Кўрмаганга олар баъзан.

Бирга юрмас бахтинг доим,
Бўлганинга қартайган чол.
От устида юрганинга
Сен шуларга назаринг сол.

О Қ И Н Л А Р

У бўлганда жонланади ҳар суҳбат,
Тилдан-тилга кўчиб юради ҳикмат,
Умр бўйи тортар қанчалар заҳмат,
Оқинларни эҳтиётланг, одамлар.

Тегирмондан ун бўп чиққан дондай у,
Ҳар гапидан дур ёғдирар кондай у,
Бир оз ҳақгўй ороми йўқ жондай у,
Оқинларни қўллаш лозим, дўстларим.

Унда олам ташвишлари, ғамлари,
Ёвга қаттиқ нафрати, аламлари,
Меҳнат аҳлин энг содиқ ҳамдамлари,
Оқинларни сийлов керак, азизлар.

Қулоқ беринг шеърига, забонига,
Шак келтирманг ихлосу имонига,
Ҳавас қилинг табиат ўғлонига,
Оқинларни алдаманглар, улуғлар.

Сиз талпиниб, уйига қувиб келинг,
Хўп эъзозлаб боладай суйиб келинг,
Доно эрур, гавига тўйиб келинг,
Оқинларни ардоқлагил, Она Эл.

* * *

Денгиз доим кўпик сочиб тошади,
Қудратини ўзи қилиб намойиш.
Ёз келганин гоҳо денгиз унутар,
Ёз келганда унда булар оройиш.

Оқ қушларни кўриб ўйга толаман,
Бахтим қушин ушлатмайман бировга.
Соғинчимни қондирмоққа илож йўқ,
Тўлқин қучгим келаётир бирровга.

Бироқ денгиз жимиб турмас ҳеч қачон,
Совуқ тўлқин отилади шарақлаб.
О, имиллаб ўтаётган минутлар
Соғинчларим дафтарини варақлаб.

Кенг оламини босган каби зур тўфон,
Довул келар, тўзиб кетар чўнг уммон,
Нор тўлқинлар урилади қирғоққа,
Кел, елкамга миниб ол деб, сен чаққон.

Сакраб мингил, тулпор отни мингандай,
Тизгинлаб ол, кейин босгил илгари.
Сўнг тўлқинлар ёлин тараб уча бер,
Қимиз ичган бир чавандоз сингари.

* * *

Тоғ осмонга яқинлаб,
Жимиб турибди.
Тоғ устига гўзаллик
Ошён қурибди.

Завқ-шавқидан кўнгил маст,
Интилдим баланд.
Оқ қиш билан яшил ёз
Бўлибди пайванд.

Тоғ қўйнида нур ўйнаб,
Қушлар сайрашар.
Заъфарон куз, гул кўклам
Бирга яйрашар.

Неча йил ишқ тоғига
Йўлни солдик биз.
Сен кўкламга, мен кузга
Ухшаб қолдик биз.

ТУҒИЛГАН УЙИМ

Менинг уйим қайда қолди,
Қайда қолди ошиён?

Кунга жуда беткай эди,
Қани, у болалик он.

Ҳовлимизнинг бир четида
Ёлғиз дарахт ўсарди.
Яшил кўклам келганда
Атрофни гул тўсарди.

Қани, киндик қоним томган,
Йўрғак бўлган уйгинам?
Унда илк бор кўзин очган,
Эҳтимол, бу куйгинам.

Қани, кўрай, соғинганман,
Уни роса айланай.
Уша ёлғиз дарахт борми,
Меҳрим билан боғланай.

Бунда битган ҳар ўсимлик
Сенга бўлди зор, дейди.
Кеча гуллар йўқ эди-ю,
Бугун эса бор, дейди.

О, туғилган, қўмсаган уй,
Сен бўлмасанг дил тўлмас.
Аммо, бугун биз бормиз,
Эртага билиб бўлмас.

* * *

Кечир, жоним, кечиргил,
Хато қилган кезимда.
Хаёлдан ҳеч чиқмадинг,
Яшар эдинг кўзимда.

Жуда қимматга тушдинг,
Ёлғизликда чўкидим.

Йиғлатиб, юпатомай —
Кетганимга ўқиндим.

Соғинча кунлар ўтар,
Сирлашмоққа йўқ кишим.
Хоҳ эрта, хоҳи, кечдир
Сенда бўлди эс-ҳушим.

Ҳажрингда мен ўлай деб,
Ўлолмадим, кечиргил,
Сенга қурбон бўлай деб,
Бўлолмадим, кечиргил.

Кечиргил болаликда
Тушунмасам дилинга.
Йўлиққанда на қилай,
Сўз келмаса тилимга.

Кечир, унутайин деб,
Унутмаганим учун.
Сенинг билан хаёлан
Сухбат этганим учун.

Кечир, фақат умримда
Сени кўрганим учун.
Кечиргил, сени дебон
Тирик юрганим учун.

* * *

Юрак сирин очмай бўлмас ишқаро,
Тил тагида бир чўғ турса куйдириб.
Сен ошиқнинг аҳволини сўраб бил,
Раҳминг келса ёнбошида ўлтириб.

Мей севганман, ишқ оташи қалбимда,
Ииғларимни, куларимни билмадим.
Кўзим юсам, очсам турар олдимда,
Қоларимни, ўларимни билмадим.

Қайга кетиб, қайга етиб борайин,
Гўё биров миниб қочгандай отим.
Қадаҳ тутиб қуёлмадим унга май,
Очолмадим унга кўнгил бисотим.

Висол йўли гоҳ ўру гоҳ жар экан,
Аччиқ ўкинч, менга бўлди дўст-ҳамдам.
Бу ўтни ўчирмоқ келмас қўлимдан,
Гар бутун қозоққа шоир бўлсам ҳам.

* * *

Сен мени ўкситмагил
Изимдан қолмади деб.
Қуёш ёниб ботдию
Бу эса толмади деб.

Сен мени ўкситмагил,
Оромингни бузсам ҳам.
Армоним эрур шундоқ:
Доим ёдингга бўлсам.

Сен мени ўкситмагил,
Юргандан йўл қочади.
Изларингдан қуваман,
Юрагим ачишади.

Ҳоримайди отим ҳеч,
Қулоқ ос сўзимга бир.
Қарагил яқин келиб,
Тикилгил кўзимга бир.

* * *

Борай дебсан, кутдим интизор,
Бир кун ўхшаб кетди бир йилга
Наҳот, шунча ёндирасан сен,
Умр-қиммат, дард солма дилга.

Қайга борсам хабардор улус,
Аҳволимни сўраб-истайди.
Кўнгил эса, ўзингни қўмсар,
Сирларингни айт, деб қистайди.

Зорланаман кеча ва кундуз
Ишимда ҳам йўқдир тартибод.
Атрофимда таниш, яқинлар,
Таъна тошин отарлар бот-бот.

Ўйланаман, кучга тўламан,
Қўлларимдан тутар зўр умид.
Она элга бахт келтиради,
Мардлик билан шодланган йигит.

Келгил, жоним, кўнгил мулкида
Ўчирмагил ёнган чироқни.
Бўладиган тўйни яқин қил,
Узоқ қилма ҳижрон, фироқни.

* * *

Дунёга келганимдан
Сира қилмайман афсус.
Мен — Туманбой — шоирман,
Атрофимда минглаб дўст.

Отимни биров минмас,
Тутолмайди жиловин.
Шеърларим элга манзур,
Эл ўргатди қаловин.

Синамоққа уйимга
Дўстим келиб ўлтирса,
Ажаб эрмас бовурим,
Бағридан кесиб берса.

Қанча-қанчадан оғам,
Оғалигим бор учун.
Ҳеч ёмонлик кўрмадим,
Яхшилигим ёр учун.

Яна неча иним бор,
Оғалардан зиёда.
Уларсиз ўксиб-ўксиб
Яшар эдим дунёда.

Шунинг учун, юракдан
Шеърим чиқар ҳаётга.
Тенглар ичида тенгман,
Умрим тўла саботга.

* * *

Талпинаман кўзларингни кўрсам деб,
Тезроқ бориб ҳол-аҳволнинг сўрсам деб,
Ул нозанин қўлларингдан бир коса —
Шарбат олиб сипқорсам деб, қонсам деб.

Гулга тўлиб кетдимиз тоғ, ёнбағир,
Майсаларга буркандими ўру қир,
Изларимни қўмсадими овулим,
Менинг бахтим, саодатим шул ахир.

Даргоҳингга кириб боргум гул билан
Юзларингга боқадурман гулбадан,
Бу оламда менга тенгсиз қувончдир —
Бирга бўлиш сендайин дилбар билан.

Тоқат айла, етурман ёғду мисол,
Диллашурмиз, тиллашурмиз бемалол.
Бир умрга боғлаган-ку, бизларни —
Аҳд-паймон, олтин бўса, олтин висол.

ОТАМ СУЗИ

Отам деган, душманга
Уғлим, отил яшиндай.
Отамга ўқ текканда
Бўлолмадим қошинда.

Кўздаги сўнги ёшин
Артолмадим мен наҳот,
Унинг оғир ярасин
Боғлолмадим солиб дод.

Кўзини юмар чоғи
Сокин боқди ва деди:
— Улим ҳақ экан, болам,
Умрим тугади энди.

Қўмсайман, кўргим келар,
Соғинчи ўртар нетай.
Фақат, шулдир юпанчим
Ўзни минг қурбон этай.

Умр экан, бир бахт келиб
Ҳаётинг хўп жўшади.
Умр экан, у бахт кетиб
Юзга ажин тушади.

Шунда отам овози
Далда берар дилимга:
«Ўкинсанг ҳам кулсанг —
Ишонч боғла элингга!»

Иидо чиққан томонга
Юзимни ялт бураман.
Отагинам умрини
Мангуликда кўраман.

* * *

Сен ёнганда, мен ёнмайди дейсанми,
Алданмайди бир нигоҳга дейсанми.
Аҳди ёлгон, кўкрак кериб юради
Мени ташлаб оҳу воҳга дейсанми.

Кўзда ёш йўқ, дарди бўш, деб ўйлама
Кўча-кўйда кўнгли хуш деб ўйлама.
Қимнинг аҳди ёлгон бўлса тез йиғлар,
Бу сўзимни ўксиниш деб ўйлама.

Ихтиёринг орзу қилдим дунёда,
Агар уни беролмасанг, мабода,
Бор ғамларинг, қайғуларинг ато қил
Менинг учун улар бахтдан зиёда.

* * *

Тилаклар кўп жудаям,
Армонга тўла юрак.
Уларга етмоқ учун
Қанча яшашим керак?

Қисмат шулдур, умрдан
Бир кун мунгсиз ўтмади.
Не бахтга эришдим
Нимага қўл етмади.

Не йўқотдим, не топдим,
Умрим ўтмоқда шундай.
Лекин олов ёшлигим —
Пориллар ҳамон кундай.

* * *

О, гўзалим сен, ахир
Олгансан юрагимни.
Ҳар сўзингда кўраман
Бахтимни — тилагимни.

Буюрсанг гар «йўқ» демай,
Қайга десанг кетурман.
Сен борсанки, ҳар ердан
Қувонч олиб қайтурман.

Тўлиб-тошиб сўзласанг
Хўп тинглагум бўлиб жим.
Агар парво қилмасанг
Мунғаяман, мен — етим.

Гоҳо илҳом қайнамай,
Толиқтирса қаламим.
Сен берурсан унга жон
Сенсан ғамхўр, ҳамдамим.

Умрим ўзинг, биласан,
Мендан ҳеч йироқ бўлма.
Бахт ва насибамиз бир,
Мен ўлмайин, сен ўлма.

* * *

Қўшилмади икки юрак,
Бир-бирини чақирса ҳам.
Иккови ҳам унсиз қолди,
Инғласа ҳам, оҳ урса ҳам.

Утда ёниб куйган билан,
Менга бир сўз демадинг сен.
Сени қанча суйганимни,
Хат ёзмадим, бўлмадинг сен.

Сўнгра учди ўтли умид,
Сирим айтмай қола бердим.
Уша кўрган эсли йигит
Энди, сенга ошиқ дердим.

Армон ели эсиб турди,
Сен ортингга қарамадинг.
Сендан ўзни кам кўрдим мен,
Тенг самашга ярамадинг.

Ким ўйлаган келажакни,
Келажакдан қўрқмадим ҳеч.
Мен кўрган ҳў, ўша йигит
Сен-ла юрди эртаю кеч.

Қучоғимда иссиқ меҳрим,
Эга бўлар сендан ўзга.
Кўзларингни яшир мендан,
Жўнаб қолгин келмай сўзга.

Бул сабоқни узоқ кутдим,
Етай дердим армонимга.
Охир, ўзинг насиб этдинг,
Юртнинг битта ўғлонига.

* * *

Йигирма ёшда бормаган томонимга:
Тоғларимга, кўлимга, ўрмонимга.
Яйловларим, чўлимга — осмонимга —

Энди, ташлай оламанми қадамлар,
Мендай армон қилармикан одамлар.
Йигирма ёшда кўрмаган боғларимни:
Боғдан узум узмаган чоғларимни,
Гулдасталар тузмаган чоғларимни —
Кўраманми, узум, гуллар узаманми,
Ва бахтимнинг дарёсидан сузаманми.
Йигирма ёшда ўланни соз айтмасам,
Дўмбирамни жаранглатиб чертмасам,
Кўкрагимда илҳом қайнаб кетмаса —
Бугун айта оламанми қўшиқларни,
Баҳсга чорлаб оқинларни — ошиқларни.
Йигирма ёшда билмаган тийиқни ҳам,
Дил олмаган, қўлдан кетган суюкни ҳам.
Овга чиқиб отолмаган кийикни ҳам —
Бугун ота оламанми, ёнаманми,
Гўзалликнинг сеҳрига ҳеч қонаманми.
Йигирма ёшда кўрмаган озоримга,
Ўттиз ёшда етишмаган зоримга.
Йигирма ёшда бормаган бозоримга,
О, бугун дўстлар, тушар бўлди йўлларим,
Орзулар этагидан ушлаб қўлларим.

* * *

Жадал юрдим, жадал босдим,
Талай-талай давон ошдим.
Тулпорим ҳам ўйноқлаган,
Унга қўниб елдай шошдим.

Менга ҳамроҳ овулдошим,
Ундан сира айрилмайман.
У бор экан қанотларим
Уча-уча қайрилмайди.

Қийғирдан сўнг қийғир келар,
Улар ғамда эгилмайди.
Ҳузуримга дўстлар келар,
Дастурхоним йиғилмайди.

От қозиққа бойлатмайди,
Саёқ юрмас, чалғитмайди.
Унга миниб учар бўлсам,
Елкасидан ирғитмайди.

Ўз-ўзимдан ўпкалайман,
Оз бахтимни кўраман кўп.
Дейман, секин, йигит бўлсанг,
Шу тулпорнинг тизгинин ўп.

ҚОРА ДЕНГИЗГА АЙТИЛГАН ҲАЗИЛ ШЕЪР

Қора денгиз! Қора денгиз!
Сирлашайлик, кел, иккимиз!
Сени нега қора дерлар кўк демай,
Бир оз сенга ярашиқли бўлмаган.
Кўк денгиз деб, қайта қўйсам номингни,

Мени анқов, нодон дея билмагин.
Ростдан рангинг қора эмас, кўм-кўксан,
Биласанми, сенга бўлган ишқимни.
— Қичигим деб, мени кўзга илмайсан,
Тўлқинларинг келтиради рашқимни.

Э, қўйсанг-чи, кўк ҳам эмас, яшилсан,
Бу дунёда ҳеч тенгги йўқ асилсан.
Елғон айтсам, бекор бўлса бу сўзим,
Тўлқин мени ўз қаърига яширсин.

Йўқ, азизим, яшилмассам, сен оқсан,
Сен тарқалмас бир бозорсан абадий.

Кўнглинг тоза, яхшиларга яхшисан,
Ёмонларга ёмонсан сен ашаддий.

Ешинг сенинг қанча экан, билмадим,
Миллион йиллар елкасидан яшарсан.
Жаҳон ичра кўз тегмасин деб сенга —
Қора денгиз деган номни таширсан.

Сенга кимки меҳр қўймиш, дол қолмас,
Сенга келиб не-не оқин шавқ олди.
Онам мени кўпайсин деб, исмимни —
Туман дея атаб, элга жар солди.

* * *

Уланни мен, ўлан мени қадрлаб,
Муҳаббат шу, садоқат шу деганман.
Мен ўланни келажакда кўрганман,
Унинг тоза, ширин нонин еганман.
Уланни мен, ўлан мени қўллаймиз:
Эртанги кун яна ёруғ, нурафшон.
Келажакка юзма-юзмиз у билан,
Бизники, деб гўзал замин, бу осмон.
Уланни мен, ўлан мени тинглаймиз,
Тортишамиз янги-янги йўл очиб.
Улан билан куч синаймиз ҳамиша,
Лек, майдондан кетолмаймиз ҳеч қочиб.
Уланни мен, ўлан мени зор қилиб,
Ярим кеча, эрта тонгда кутамиз.
Қувонч келса бирга-бирга қувондик,
Ташвиш келса ичимизга ютамиз.
Уланни мен, ўлан мени дард дея:
Ором билмай, ўлим билмай яшаймиз.
Йигитларга мадад бериб ҳамиша,
Жононларни бахт йўлига бошлаймиз.

Кўз олдимиз Яшил қўклам, кумуш боғ,
Замон билар, Муҳаббатга толиб ким?
Икков бирга ишлаб келаётирмиз,
Эл билади, юрт билади голиб ким!

* * *

Муҳаббатнинг қайғуси кўп —
Дейди айримлар менга.
Унинг ачкиқ азоблари —
Мутлоқ керакмас сенга.

Бу оғир дард қора сочни
Оқартади — дейди юрт.
Яна кимдир айтар дангал:
Ошиқ бўлсанг, заҳар ют.

Етказмади тилагимга,
Юлдуз тўла ойдин тун.
Йигит бўлдим, бу юрагим
Ўтга тушди бус-бутун.

Учирай деб, кўзёш билан
Ўтинган мен эмасман.
Бахтим, қайғу билан келсанг,
Бахтим ортиқ демасман.

Э, тақдирим, камситмагил,
Илтижолар қилмайман.
Муҳаббатсиз бахт бермагил,
Ундай бахтни билмайман.

* * *

Бу ўй билан сенга яна ёқмасман,
Хаёлларинг кетар гўё босилиб:
Сени олиб қочаяпман кўнглимда,
Кетаяпсан от бўйнида осилиб.

Етказмадим қувғанларнинг бирига,
Ушлатмадим тизгинимни ҳеч қачон.
Ўтдан қочиб келаётир деди, ҳа,
Ҳайрат билан бизни кўрган ҳар инсон.

Йўллар олис, тоғу даштлар, дарёлар,
Бирда ёниб, қай бир жойда совқотиб;
Ердан, кўкдан, елдан сени қилиб рашк —
Учаянман, ўтли ишқим асқотиб.

Упкалама ошиқликдан, алқисса:
Тўй қиламиз, пиширамиз тўқош, нон.
Қадамингга интизордир гул билан —
Ҳали михлар қоқилмаган уй, айвон.

Ғойибона у кунлардан бахтлиман,
Ўзим тўймай, тўзмас кўнглим, ҳаётим.
Олиб қочиб кета бергум мен сени,
Йиқилгунча умр деган бўз отим.

* * *

Умр қизиқ, ўйлаб кўрсанг, кўп қизиқ,
Бирдан сени арғумоққа мингизиб
Тизгинини ушлатади қўлингга,
Йигит бўлиб қолганингни билгизиб.

Кейин шошиб, йўртиб кетар арғумоқ,
Юришлари ўзига хўп ярашиқ.
Қўл силкишиб қолишади жўралар,
Изларингдан тикилишиб, қарашиб.

Сен тобора интиласан илгари,
Ортда қолар таниш-билиш, элу юрт.
Юрак шунда буюради ўзингга:
Бўлди, тўхта, от бошини энди торт.

Сезганмидинг учганингда саманда
Бу умрнинг салмогин?
Сезмагансан арғумоқнинг ёлида
Йигитликни ўша кезлар қолмогин.

Ёшлик ўти роса чақнаб ёнганда
Яёв юргил Она юрт тупроғида.
Армон номли ул тулпорга минмагил,
Қолмай десанг ўкинчлар доғида.

ОТАМ БИЛАН СУҲБАТ

(достон)

ЙЎҚОЛГАН ДЎМБИРА

Тушар бўлса қўй кўзингга қўй кўзим
Ўзинг билан жонлаптирдинг ўй-сўзинг.
Умрингнинг андуҳларин кўп кўрдим,
Кўрганам йўқ умрингнинг тўй кезин.

Юргувчийдинг ариқ қазиб, ер ҳайдаб,
Куз хирмони бўлсин, дея элга наф.
Оқшомлари дўмбирангга жўр қилиб
Куйлар эдинг кетмон товшин басталаб.

«Оққуш куйин» чертгувчийдинг сел бўлиб,
Дил куйингни айтмоқ қийин шеър қилиб.
Куй-қўшиққа диллари эш одамлар
Уйимизни тўлдирарди эл билиб...

Интилганинг армон эди қўймасдан,
Умринг ўтди ишдан кўнглинг тўлмасдан.
Санъат аҳли келар бўлса овулга
Кетишмасди бизнинг уйга қўнмасдан.

Яхшиларни ёдга солар дўмбиранг,
Қани дилни қондиргувчи дўмбиранг?

Муртингдаёқ жилмайишинг акс этиб
Дўмбирангга бўлар эди жўр ва ранг.

Аён эди ганим бори — ёв бори,
Ёв кўзига аён эди дов, қаҳринг.
Узинг кетдинг ёвни қирғин этгани,
Қизиққан жон тополмай дўмбирангга.

Сен кетган сўнг буралмади дўмбиранг,
Сени излаб туну кунлар қурди жанг,
Билмам, ҳануз у дўмбиранг қайдадир,
Ё женгишим хушторида лол, гаранг...

Мен тарафдан ё хатолик ўтдим,
Айт, дўмбирам, сен мендан ёт эдингми?
Эл ичида суюк билиб бўзлашинг,
Биронтаси суюб олиб кетдимми?

Дом-дараксиз кетдинг — бординг уйингдан,
Айри тушди бизнинг уй ҳам куйингдан.
Таъзияли сулув қолди тоқ, бебахт...
Жангдан қолган ёри кетмай ўйидан.

Узинг келиб олмаган сўнг қўлингга,
Узинг келиб солмаган сўнг йўлингга,
Йўқолди деб, дўмбирангни унутдим,
Ўзга ҳунар ишқин солдим бу дилга.

Узинг келиб олмаган сўнг қўлингга,
Сувга тушган тошдек ўчди бор уни.
Изламадим дўмбирангни унчалик
Билолмадим бу дунёда борингни.

Қолдим шундай дўмбирангдан айрилиб,
Бироқ уқдим ошиқларга қайрилиб.
Оқ кўнгилни оқ қоғозга тўқдим жим,
Шеър бўлдим-да юрабердим кўкс кериб.

Синоқларда аста-секин ўсардим,
Боққан боғим ҳар тугул эл алқарди.
Отажоним, ҳаёт бўлсанг, балки мен
Дўмбирангга кўнгил қўйган бўлардим.

Кўрса кимдир ёнга атай келмади,
Мен ҳақимда нечалар не демади.
Отажоним, ўзинг бўлсанг, шунчалик
Кеч кўнмасди бошимга бахт дегани.

Ҳаёт фақат бўлгани йўқ шўх ўйин,
Бошлагандай бўлар кўнгил чўнг куйин.
Йўқолгани билан, ота, дўмбиранг
Туманбойнинг қўшиғига у уйғун.

ИККИ ЯИГИТ

Қолгани йўқ кўнгилда у куй тиниб,
Умр ўтиб борар экан тез елиб.
Ёлғиз ўғлинг сафарларда юганда,
Кутар эдинг йўлларида интиғиб.

Ўлганинг йўқ, сен ҳаётсан, отажон,
Шу ергача келди ўғлинг эл-омон,
Қайишардинг қараб туриб болангга,
Ёлғизингнинг юкин кўриб бегумон.

Келмадинг-ку, кўп кутдим-а, кўп кутдим,
Йўлларингда кўз тутдим-да, тиз чўкдим.
Кўринганда узоқларда бир қора
Алдансам ҳам яна йўлга кўз тутдим.

Бахт келсинми изламаса, бебахтга,
Кўклам келиб гуллар унди ҳар ёқда.
Янгажон ҳам юрар эди қисиниб,
Очилди-я кўклам келган чоғида.

Тинчлик куйи қўним топди юртимда,
Унутмоқлик номус бўлди кўркимга.
Уруш олди туғилганнинг кўплари —
Жангда ўлган отамиз, дер букунда.

Эзгуликни кўрганда кўз қувонсин,
Йилдан-йилга яшнайверди табассум.
Кўп уйлардан яна учди аллалар,
Кўп уйлардан учди гўдак овози.

Емғирдан сўнг яшнаб кетар она ер,
Қайтмас кунлар кетда қолди, қувон, ер.
Женгиш¹ отлиғ болакайлар кўпайди,
Кўпайди-я Женгишгуллар, Женгиш — эр!

Шундоқ, ота, мен элни таниб ўсдим.
Талай-талай тунларда ёниб ўчдим.
Гулларни кўр, бугунда чечак отди,
Кетгани йўқ уларни олиб ҳеч ким.

Тақдир экан, кўникасан барига,
Нелар тушмас эр бошига, боврига.²
Шундоқ, ота, у урушнинг яраси
Ларза солар ҳамон ўғлинг бағрига.

Эр етдим-ку ҳар тугул-а, йўқ пушмон,
Болалигим — овулимда қўйчивон...
Оғриқ қолди фарзандингни кўксида,
Манглайида борин кўрди бегумон.

Сен юрмаган йўллар билан келаман,
Келар кунга кўз тутаман, еламан.

¹ Женгиш — галаба маъносида (тарж.).

² Боври — бағри (тарж.).

Ҳозирдирман отинг боғлаб юрмоққа,
Ўзни эр деб, ўзгани шер биламан.

Умид билан боқди менга юртим-да,
Шоир, деди билмаган ҳам, билган-да..
Ювош бола бўлар эдим, на қилай,
Кучи етган ёқам тутиб бўлмаганда.

Йўл тортаман бўйнимда ор, номус бор,
Солиб қўйган қасримда нур — фонус бор.
Анқов бўлмоқ сиёқлийдим, мобода
Кўп яхшилар бўлмасайди халоскор.

Довон ошиб, йўлиқмасам кечувга,
Чидамасдим ўтмоқликка ўт-сувдан.
Жон ҳовучлаб яшардим, дуч келмасам
Баъзи битта ёмонига, қўрқувга.

Ботир бўлдим курашларда, отажон,
Юрт мақтовни ҳорганда бахш этди жон.
Орттирмасдим дўстларни ҳам саралаб,
Дўст деганинг гоҳ чиқмаса ёт, душман.

Сирим айтдим жондай азиз дўст жонга,
Ёв ҳам бўлдим дилга гашлик солганга.
Яхшилардан яхшилиқни кўп кўрдим,
Тушганим йўқ ёмонликдан қопқонга.

Келаётир фарзандларим эл-омон,
Бахт кутгум сен ҳаётликда билмаган.
Ватан учун жонинг фидо этдинг-ку,
Сен учун ҳам умринг яшаб келаман.

Ўтар умрим олға кетиб қолгандай,
Ўйланаман сўнгсиз ўйга толгандай.
Икки йигит — қалби жўшар қалбимда,
Икки бирдай толе парвоз олгандай.

Икки йигит — кўнгилдаги қўш гулим,
Иўқотмайман уларнинг қўш гуллигин:
Бирн сенсан — қирқда кетган шаҳид бўб,
Бирн менман — қирқда бўлган хушкўнгил.

Келмоқдаман кеккаймай, на кам бўлмай,
На муз қотмай, на муздайин эримай.
Икки йигит умр кўрар кўксимда —
Икки ёққа судрайди пайдар пай!

Умр барвақт озор берди бу жонга,
Хеш, ақрабо бўлдим яхши инсонга.
Икки йигит бўлиб боргум тўйларга,
Қўш йигит бўб пешвоз чиққум меҳмонга.

Қўш йигит бўб томошага кўз тутдим,
Нишонга ҳам қўш дил бўлиб юз тутдим!
Қўш дил бўлиб қўлим чўздим тойганга —
Тўғри амал, тўғри йўлга юз тутдим.

Икки йигит бахти бугун қошимда,
Алам, дейман икки армон — ёшимда.
Икки бирдай йигит насибасини
Кўтардим-а, эл оралаб бошимда.

Армон билан хаёлларга боқдим-ку,
Кўз ўнгимда икки ўзан оқди-ку.
Икки одам бўлиб юрган кабиман,
Икки юрак дилда наъра тортди-ку.

Икки қайин ўсар овулдан нари —
Менга сирдош бўлиб туну кунлари.
Ўйнар эдик қўш қайиннинг тагида
Бир овулнинг йиғилиб етимлари.

Икки терак кўкка кўксин тутди-ку,
Япроқларин ярқиратиб тўкди-ку.

Икки булоқ жимирлаб кўз олдимда,
Довқур даврон бўлиб-тўлиб ўтди-ку!

Ўзан бўлсанг, қаторингда ўзанман,
Тепа бўлсанг, тепа бўлиб узандим.
Икки бирдай йигитнинг умр юкин
Ерқин-ёрқин манзил томон чўзолдим.

Ўзингдайин голиб бўлдим, толмадим,
Голиб кунда элинг билан шод қолдим.
Ботир бўлсанг, ўтга кирдим ботирдай,
Бироқ, бироқ ўлмадим-а, бор қолдим.

Қуйи томон югургилаб кетмадим,
Ютунқираб қолсам эсни йиғнадим.
Икки йигит бўлиб суйдим бир қизни,
Лек қўш гўзал бахтига кўз тикмадим.

Оқ-қарони танидим, дил тилмадим,
Эртанги кун юкин кўзга илмадим.
Икки бирдай йигит яшар кўнглимда,
Қайси сену қайси менман, билмадим!

Кўп мунғайиб кўнгилдан сўз отмаган,
Ор-номусин бировга ҳеч сотмаган.
Ота, чин сўз десам ҳар недан кўра,
Тирик кезинг азиз эди росданам.

ҚИЗИЛ КИЙИМ

Бир сўзли жон эдинг, яшадинг тўйиб,
Дўстга қалбинг тутдинг шаробдай қуйиб.
Ўзинг келтирган ҳу, қизил кийимда
Қизиқ ўтди болалигим бўй бериб.

Эркалийгим баланд тутдинг елкайгда,
Хушлашдинг. Йўқ! Қўярмидим билганда
Шаҳар ёққа қатнар эдинг рўзғор деб,
Ҳар бозор кун менга бир тўй бўлганди.

Сен борингда уйимиз заб қизиқ-ди,
Эсласам; кўзда сийратлар тизилди.
Қизил кўйлак, қизил пальто, боз усти
Олиб берган ботинканг ҳам қизилди.

Оқшом тушиб меҳмон келди, эсимда...
Тортишувда енгган эдинг, эсимда.
«Қизил кийим ярашмайди ўғилга»,—
Деганлардан, ота, кулдинг, эсимда.

Дединг: «Сўзни сўздан ажрат — фарқлай бил,
Тўғри сўзни ҳар нарсадан пеш билгин.
Яловимиз туси ҳам қип-қизил-ку,
Елғизимни шу яловга эш билдим

Асил қушлар уя қураар юксакка,
Юксак учса, кўз қувонар—кўрсак, ҳа.
Уғлонимга қизил кийим кийдирдим,
Қизинг кўзи барвақт тушсин бу ёққа...»—

Дея кулдинг, ота, шунда қаққайиб,
Уйга сизмай тоғ кулгандай гарқиллаб.
Ташвишингга шерик бўлиб, отажон,
Юрсам, қани мен барингдан тортқилаб.

Хаёл суриб дунёсин ораладим,
Паст-баландин уқдим — шеърда қораладим.
Кетдинг, ота, юзгинамдан ўпдинг-да,
Мен юзингдан суйғали ярамадим.

Кетармидинг олиб бирга эргашсам,
Хушлашганда бўйнингга гар тирмашсам.

Қучоқлардим, сени асло узоққа
Юбормасам дердим, ҳа, юбормасам.

Боқмай кетди шу кўйи беқарор бахт,
Йиғи-сиғи, йўқловлар жонга ботиб.
Бир чақирим овулдан чиққандан сўнг
Мену онам қолдик-а, қолдик қотиб.

Юклаганди азобин бизга у кун,
Қотиб қолдим, тилга бир сўз келмайин.
Уйга қайтдим, хаёлимда ўзгинанг
Қутавердим, ҳамон кутгум шу зайл.

Йўлга қараб туну кун алангладим,
Ут хаёлли тунларда алаҳладим.
Алпомишдан мен сени ортиқ кўриб,
Лак-лак бўлса ёв енгиб келар дедим.

Қай ерларда, билмайман тинди унинг,
Ҳамон кутар дастурхон — тузинг бугун.
Қайтмадинг-а, отажон, уйгинаннга,
Айри тушиб, кўзингдан қизил кунинг.

Юрагимда ҳароратсан, қуёшсан,
Азал-абад ўзинг сўнмас булоқсан.
Ўзинг яхши кўрганинг — қизил туғни
Қучоғингга маҳкам босиб қулабсан.

Ватан учун ўққа учган эр ўлмас,
Унинг ўрни мангу тўлмас, ҳеч тўлмас.
Қулатмасдан мангу кетдинг яловни
Неварангга тутгум мен — туғ эгилмас!

Бош эгаман Мангу олов мангу деб,
Сен қолдирган бу мангулик шон-ку деб.
Алвон-алвон қоним билан оят ичгум,
Ўзинг севган ватанин мен севгум деб.

Бош эгаман Мангу олов аскар деб,
Майдон ичра ёниб ётган аскар деб.
Уқтираман ўғлимга ҳам қизимга,
Отанг суйган Ватанни сев, асра деб.

Ҳар дағдаға юртга соя сололмас,
Мақтанчоқлар пўписаси гўё хас.
Қизил туғли сафларда биз аскармиз,
Сен олдинда, мен сўнгида — буколмас!

Умрки, бу — бир булоқдир, сўнги йўқ,
Қайнамаган, жўш урмаган куни йўқ.
Мендан кейин ўғлим қолар, неварам...
Сен бошлаган йўлдан бўлсин кўнглинг тўқ.

Мен кетсам-да, неварамда йўл кети...
Емғир кундан қўрқар осмон булути.
Ота-онанг бедовларга мингандан,
Улар ҳаёт бўлса чексиз кўр, ўти...

Тўла бўйин тўлишар, куч олар — боқ,
Қиясига интилган қуш — кўнгли тор.
Қизил кийим кийдирдим мен ўғлимга,
Қизлар қўзи тушсин дея эртароқ.

СЕНИНГ ТЕНГҚУРЛАРИНГ

Овулимни соғинсам кун санайман,
Сенинг билан кутган тонгни қўмсайман.
Менга ёндош, жондош қалблар ёдимда,
Сенинг билан ўтган онни қўмсайман.

Энди уқдим, камтар умр соз ўтар,
Саҳарлардан, кундузлардан бахт кутар.
Кўзларида ўт чақнаган йигитнинг
«Болажоним!» деган сўзин дил қўмсар.

Бироқ қайда, ўша ўғлон қайтарми?
Е манов ер сийнасида ётарми?
Хокинг қайдан, номинг қайдан сўроқлай,
Тинган булоқ қайта қўшиқ айтарми?

Булоқми ё — сувсиз, созсиз, самарсиз?
Е мардлигин атай қилмас дoston—сўз!
Мадад бўлиб ёнгинамда турмасми,
Мен КозДУ нинг кенг залига кирган кез?

Денгиздайин чайқалган эл ичида
Шодланиб ҳам гуврансайди севинчда.
Минбар томон чиқар бўлсам олқишда,
У олдинги сафда турса чўнг кучда.

Равшан кўзки хира тортса эт ўсар,
Етим бахтин топганида ел эса...
Кездим ота, Европа-ю, Осиё,
Қолмади-ёв, мен кўрмаган бир гузар.

Не ер ости йўлларида кўз тутдим,
Кўча тўла оломондан сўз кутдим.
Толиқдим-а, сонсиз китоб варақлаб,
Балки исминг учрарми деб энтиқдим.

Суриштирдим кимки келса юзма-юз.
Қизғалдоқлар бирдан яшнаб, сўлар тез.
Азалдан ҳеч ўлганмиди ботирлар,
Улар бахш этган бахтдан яшнар кўз.

Кетдингми-а, мендан мангу йироқда,
Жон деган шундоқ тошқин булоқми?
Ҳамон сени ҳаётсан деб излайман,
Тенгқурларинг сўзи кетмай қулоқдан.

Кўзимда ўт чақнар, сендай жўмардман,
Тенгқурларинг алигидан шод, мардман,

Тенгқурларинг кам қолди-я овулда,
Ҳар лаҳзасин баҳам кўрган юрт билан.

Бу фикримдан хафа бўлма, жон ота,
Дўстларингдан олганман оқ фотиҳа.
Узинг билан туғилса-да бир йилда,
Улар бугун иккимизга ҳам ота.

Елдиригдай еллар боқий — узундир,
(Отам, руҳинг яшар — умринг фузундир.)
Қирқ иккида нуқта қўйдинг умрингга,
Қирқдан ошдим ота, умрим — изингдир.

Чақнаб ўтган умринг ҳали сўнган йўқ,
Кутгум сени сафар кунинг тўлган йўқ.
Ота, сени эсламаган куним йўқ,
Отасидан ўтган ўғил бўлган йўқ.

Олга босгум, елар ҳаёт чанаси,
Қучар тоғу кенгликлари, дашт, пасти,
Юз ёшда ҳам сендан кичик қолурман,
Отажоним, ўзлигимда бор аслинг!

1977

ҚОРА ДЕНГИЗНИНГ САЛОМИ ЕХУД

АБДУЛЛА ОҚИНГА ХАТ

Қора денгизга келолмадинг
Уй ишидан ортиб бу йил,
Сенсиз бунда юролмадим
Сени истар, қўмсар кўнгил.

Руҳим тетик, тан-жоним соғ,
Фақат сени соғинаман.

Ҳар гал якка чўмилган чоғ
Уй, меҳрингга сиғинаман.

«Қифтимга миниб мисли шер
Юргувчи эдинг икковинг.
Абдулла оғанг қани»,— дер.
Шу бўлар денгиз сўрови!

«Уйда,— дейман шоир оғам,
Келолмади дам олгали.
Юмуши кўп, кўпдир яна
Утган йилдан ҳам қолгани».

Тўлқинлар сапчиб бир дафъа,
«Бор,— дейди,— ундан гинамиз.
То тириксан» иш битарми,
Битмагандек Қора денгиз.

Элу юртга машҳур бўлди,
Ёр-дўстга у дўстдир фидо.
Менга келиб кўнгили ёзиб
Яйраб кетса бўлмасми ё.

Ола булут каби феъли
Билиб бўлмас ёғарми, йўқ.
Унинг ҳам сочи оқариб
Менга ўхшаб борар тўлиқ.

Эргаштириб сени, аммо
Эринмасдан сузар эди.
Балиқ бўлиб кетар гўё,
Тўлқинлардан ўзар эди.

Сизни кўпдан кутарман, ҳа,
Дарагингиз айтмиш шамол.
Устозинг кўп миқти эрур,
Кўринасан сен бемажол.

Бир сузасан, бир чўкасан,
Сўнг ҳаприқиб урунасан.

Қирғоқдан нари кетмаёқ,
Қирғоқ сари буриласан.

Оғанг келса яхши эди,
Пойлагайман йўлин мен ҳам.
Устозинг жўмард, мард, дедим,
Қўрқоқроқсан-ку, сен, болам.

Бир сузасан, бир чўкасан
Сўнг ҳаприқиб уринасан.
Соҳилдан узмай оёғинг
Соҳил сари буриласан».

Дея денгиз гина қилди,
Соғинч туғён солибди.
Бир-икки ой келгил энди,
Денгизинг қўмсаб қолибди.

Орқасини сийпайман дер,
Роҳатланар шод, беҳадик.
Ётқизиб қўйиб чалқанча
Тебратгайман бўлиб бешик.

Сийлайман, дейди нур билан,
Чарчоқ недир у билмасин.
Уйига босиб борарман,
Шунданмиқан ё келмаси?!

Излайман уни Ер-кўкдан
Излайман ҳориб, толиқиб.
Эллик йил бўйи оқ ювган
Ўз боламни зориқиб.

Қимки менга қўйса меҳр
Бор-йўғимни тутгум мен ҳам.
Шул оғангдир менга кўп шеър,
Ҳам ўланлар битган одам.

Уз боламдек бўлиб кетгай,
Уни қачон санабман ёт?
Соҳилга элтиб қўярдим
Қифтда қилиб кўп аҳтиёт.

Қўнглинг не гап совутади,
Келиб-кетди ўйнаб-кулиб.
Ахир қандоқ унутади
У Абдулла бўла туриб.

Қилмасин асло шубҳа, ғам,
Қўндирмасин дилга ғубор.
Тўқсонга кирган тўйин ҳам
Бирга тўйлаш ниятим бор.

Беғамлиги, айтгил, етар,
Айт, ётмасин уйда нуқул.
Берганман юз йилга етар
Сихатлик ва қайноқ сурур.

Хешу ёрга мен ҳам хешман,
Оғанг менга кўп қадрдон.
Яқин дўстдан асло кечмам
Жон тикканга гаровдир жон.

Қўрмаганинг олдда, болам,
Жонингни эрта совутма.
Қўнглингни берсанг, сенга ҳам
Берурман кўнглим, унутма.

Етарсан бир кун армонга
Етсам дея кўп ошиқма.
Юраги тоза, чин инсонга
Азалдан мен ҳам ошиқман.

Соғиндим уни жуда ҳам,
Соғинчи эди шеър, қўшиқ.

Оқ кўнгил эди Абдуллам,
Исмига жисми ярашиқ.

Шу гапларни унга етказ,
Гинаси ғовлаб ўтмасин.
Келаси йил бошлаб кел, бас,
Уйнишин бўлиб кетмасин.

Қўйсин уйни у... башарти
Оқинга уй-ку, кенг олам.
Келин ҳам келсин ёшартгум
Йигирма ёшга иккисин ҳам.

Сўзлар экан тўлқинлар ҳам,
Тўлқин — оқин садо эгиз.
Йўқлар сени, шоир оғам,
Уз денгизинг — Қора денгиз.
Денгиздан яйраб, ҳа қайтдим,
Онасиникига борган қиздай.
Не эшитсам барин айтдим,
Бориш-бормас эрки сизда.

«Кўришардик ҳар йил шодон!—
Деди оқ тўш бир чағалай.
Яна-чи, бир тўда жувон
«Салом айт,— деди,— оғага!»

* * *

Бошқалар мисоли сув ичиб,
Бошқалар мисоли олгум дам,
Антейдек қисадир нафасим,
Она-Ердан олислаб кетсам.

Дўстим, сен йўл кўрсат, бер ақл,
Сен дунё кўргансан, айтгандай.

Самолёт — баайни Геракл,
Ҳа, Ердан кўтариб кетгандай.

Бу кўкда борарга уйим йўқ,
Утиргум оёқни тираб ман.
Аслида лочиннинг қанотин
Бекорга орзулаб тилабман.

Кўп ҳали шодлигим, тўйим ҳам,
Ташвиш ҳам олдинда кўп эрур.
Агар сен бўлмасанг Ер — онам
Вужудим бежону бесурур.

Ҳар дамда, ҳар соат, ҳар куни
Мен ҳаёл ёғдусин эмарман.
Оёғим шу ерга тегмаса
Орзуга етурман деёлмам.

Биргина Ерда бахт топурман,
У келиб қўнади бошимга.
Ер узра йўртарман, чопурман
Севгимнинг — бахтимнинг қошига.

Мен Ерда юрарман алп мисол,
Топарман бахтимни йўлимни.
Шу Ердан бориб мен кўп хушҳол,
Упарман юзидан ўғлимнинг.

Бировга, қарангки, сир бермай—
Борамиз, Ер бирга кўчади.
Лочин ҳам учганда пайдар-пай,
Бир жойга қўниш-чун учади.

Олисроқ ҳавода учсам гар
Қисилган бўлади нафасим.
Учаман мен асли ҳар сафар
Кўтариб дилда Ер ҳавасин.

Бў дунёга саломларим
Кўнглимдаги ўланларим.
Сирим йўқдир сир тутгулик —
Сиздан бўлак, каломларим.

Ушлаб юрган туғимдайсан,
Туғилмакка қайсинг шайсан.
Кўрмай ўтиб кетай десам
Кўкрагимда чирқиллайсан.

Гўё бахт юлдузи бўлиб,
Орзуйим нақ ўзи бўлиб,
Кўринасан ёрим ёзган
Салом хатнинг сўзи бўлиб.

Қош-кўзингга қаратасан,
Ажиб ёғду таратасан,
Кўкдаги оқ булут билан
Қаён кетиб бораяпсан.

Сирлашмайсан бир ўтириб,
Қарамайсан бўйнинг буриб.
Қўл чўзаман етаман, деб
Етолмасим била туриб.

Сир-асрорим ахтармайсан.
Хат ёзмайсан, хат олмайсан.
Мен чиқмаган самолётда
Учиб кетаётгандайсан.

МУНДАРИЖА

Бовурдошларимга. Т. Мўлдағалиев. 3

Отаёр таржималари

Олатов қўшиғи	5
Ўзбек халқига	6
«Асрамасанг асрама»	10
«На мактуб ёзолдим, на мактуб олдим»	10
«Ўтиб ётар кунлар елиб, ўтиб ётар»	11
«Ёбондаги ёлғиз қайин»	11
«Овулимга — уйимга»	12
«Қишда ҳам соз бу дала»	13
«Миқтилигинг етмаса»	13
«Умр қизиқ, ўйлаб турсам, кўп қизиқ»	13
«Беш булоқли эманман»	14
Оқин оғамга хат	15
Юлиус Фучик	19
Бу ўлкага	20
«Борган жойдан...»	21
Ташқари ҳовлида	22
«Умр қисқа, дейишди...»	23

Тўлан Низом таржималари

«Бу дунёдан ўтган не-не оқинлар»	24
Эҳ, қизлар!	25
Ер тилаги	26
«Дединг: «Таслим бўлма, қўй»	27
Биринчи маош ҳақида шеър	27
«Туш кўрибман, овулим»	30
«Қани, сени ўзлигинг»	32
«Олмазорлар гуллади бирам»	33
«Ошиқаман ҳузурингга қайтишга»	33
«Узоқ тунлар илҳом келиб»	34

«Қани энди отам билсайди»	35
«Гоҳ учаман, гоҳо ерга тушаман»	36
«Олмаотадан қўл чўзсам»	36
«Бола эдим, бошим қотди тақдирдан»	37
«Бу ширин жон — омонат»	37
«Сен ўзинг юрагимда»	38
«Соғинчдан кўзда ёш пайдо»	39
«Қўлга келиб фоз қўнар»	40
«Узоқ яшаш нега керак оқинга»	40
Эшак минган қари чол	41
«Еру кўкда соғинчим»	43
«Мунча ўйга толасан»	44
«Умрим бўйи бирор гал»	44
«Қандай яхши ёруғ дунёда»	45
Онамни эслаб	45
Даврон ўн бир ёшга тўлганда	47
Жаннага	48
От устидан юрган йигит	49
Оқинлар	50
«Денгиз доим кўпик сочиб тошади»	51
«Тоғ осмонга яқинлаб»	52
Туғилган уйим	52
«Кечир, жоним, кечиргил...»	53
«Юрак сирин очмай...»	54
«Сен мени ўкситмагил...»	55
«Борай дебсан, кутдим...»	56
«Дунёга келганимдан...»	56
«Талпинаман кўзларингни кўрсам деб...»	57
Отам сўзи	58
«Сен ёнганда...»	59
«Тилаклар кўп жудаям...»	59
«О, гўзалим сен, ахир...»	60
«Кўшилмади икки юрак...»	60
«Йигирма ёшда бормаган томонимга...»	61
«Жадал юрдим, жадал босдим...»	62
Қора денгизга айтилган ҳазил шеър	63

«Уланни мен, ўлан мени қадрлаб...»	64
«Муҳаббатнинг қайғуси кўп...»	65
«Бу ўй билан сенга яна ёқмасман...»	65
«Умр қизиқ, ўйлаб кўрсанг...»	66

Отаёр таржимаси

Отам билан суҳбат (достон)	67
--------------------------------------	----

Раззоқ Абдурашид таржималари

Қора денгизнинг саломи ёхуд Абдулла оқинга хат. 78	
«Бошқалар мисоли сув ичиб...»	82
«Бу дунёга саломларим...»	84

На узбекском языке

Библиотека «Дружбы»

Поэзия народов СССР

ТУМАНБАЙ МОЛДАГАЛИЕВ

ДВАДЦАТЬ ПЯТАЯ ВЕСНА

СТИХИ, ПОЭМА

Перевод с издания издательства
«Жазушы», Алма-Ата — 1980 и 1982 гг.

Редактор **М. Аъзамов**
Рассом **М. Эргашев**
Расмлар редактори **А. Мамажонов**
Техн. редактор **М. Мирражабов**
Корректор **Ш. Соатова**

ИБ № 3110

Босмахонага берилди 15.04.85. Босишга рухсат этилди 28.08.85.
Формати 70×90^{1/32}. Босмахона қоғози № 3. Адабий гарнитура.
Юқори босма. Шартли босма л. 3,22. Шартли кр.-оттиск. 3,61.
Нашр. л. 3,37. Тиражи 4000. Заказ № 1168/1798. Баҳоси 40 т.

Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти,
700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.

Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари бўйича ЎзССР
Давлат комитети Тошкент «Матбуот» полиграфия ишлаб чиқариш
бирлашмасининг Бош корхонаси.
Тошкент — 700129. Навоий кўчаси, 30.